

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 74 (40).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 26. aprillil 1927. a.
kell 17.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, rahaminister **L. Sepp**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, teedeminister **A. Kerem**, kohtuminister **O. Tief**, siseminister **J. Hüner-son**, haridusminister **J. Lattik**, töö-koolekan-
deminister **J. Masing**.

Päevakord:

1. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 — II lugemisel.

2. Üüriseaduse muutmise ja osalise kaotamise seadus — I lugemisel.

3. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus — II lugemisel.

4. Palga alammäära seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

5. Uute linnade tuluallikate suurendamise ajutine seadus — omavalitsuse komisjoni ettepanek.

6. Eluaseme seadus — maakomisjoni ettepanek.

7. Riigi majapidamise aruande komisjoni esitis riigikontrolöri aruande kohta o.-ü. „Revalise“ asjas.

8. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

9. Lindudekodu asutamise seadus Kuresaare linna piiris asuvas „Väikeses lahes“ — üldkomisjoni ettepanek.

10. Välismaalastele teenistusloa-andmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

11. Rahukohtu trahviseaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**, vahepeal abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 17.20 min.

I. Päevakorra muutmine. Juhataja **M. Martna**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakord on Riigikogu ja valitsuse liikmetele välja jagatud.

A. Anderkopp (töer): Ma teen ettepaneku, esimene punkt päevakorrast ära võtta ja seda järgmistel põhjustel: härra rahaministri poolt on eilsel Riigikogu koosolekul esitatud terve rida parandusi selle seaduseelnõu kohta, mis mitte üks kord, vaid 125 korda kaugemale lähevad kui omal ajal üldkomisjonis võimalikuks peeti. Täna sel koosolekul neid parandusi seaduse teisel lugemisel arutama hakata viiks meid liiga kaugele ja sellepärast oleks loomulik, et see punkt päevakorrast ära võetakse. Ühtlasi tahaksin uskuda, et üldkomisjon suudaks need parandused vahepeal põhjalikult läbi kaaluda.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Anderkopp'ilt on ettepanek, päevakorra esimene punkt — maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 — II lugemisel — päevakorrast ära võtta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. (K. Virma, stp: Sooviavaldusega, üldkomisjoni anda — see on eraviisil.) Seega on päevakord kindlaks määratud.

2. Üüriseaduse muutmise ja osalise kaotamise seadus — I lugemisel. **J. Mürk** (mo): Väga austatud Riigikogu liikmed! Meie sunniüüri normeerimise algusest on 12 aastat möödas. Sunniüüride normeerimine kestab edasi.

Kui omal ajal põllusaaduste peale sunninormeerimine pandi ja kui seda ära kaotama hakati, nimelt tshekisüsteemi, siis vaieldi selle vastu ja juhiti tähelepanu sellele, et leivast, piimast ja teistest tarbeainetest tuleb puudus. Vaatamata nende kartuste peale vabastati põllumees ja ärid sunninormeerimisest. Tagajärg oli see, et kõiki aineid rohkesti saada oli, ja hinnad isegi alanesid. Meil kestab aga üüri sunninormeerimine edasi. Sunniviisil üüri normeerimine võimaldab ühele osale kodanikele rikastuda teiste arvel. Nüüd, kus meil korteriolud lahedamad on, kui millalgi varemalt, meie korteriolud on lahedamad, kui nad enne sõda olid, siis peaks nüüd sunniüüride normeerimine ära kaduma. Üürikomisjon pööras korterite olukorra kohta andmete saamiseks linna- ja alevivalitsuste ning üürnikele ning majaomanikkudele seltside poole, need andsid andmed, mida rkl. härra Martna siin jaolt ette kandis. Esimese küsimise peale, kas on märgata korteripuudust, vastasid majaomanikkude seltsid, kohaselt iseloomustades

meie korterikriisi põhjust, järgmiselt: „üüri-seaduse pikaleveninud kestuse tõttu ei ole kodanikkudel võimalust olnud korterites ümberpaigutusi ette võtta oma jõu kohaselt. Sellel põhjusel on kujunenud mulje, nagu oleks Tallinnas ja teistes linnades suur korteripuudus.“ Kõik andmed näitavad, et korterite arv on suurem, kui enne sõda, inimeste arv aga linnades väiksem, kui enne sõda oli. Kõigist andmetest selgub, et meie korterite üldolukord on palju parem, kui enne sõda. Välismaa riikides, mis kannatasid palju rohkem sõja läbi, kui meie Eestimaa, on asunud üüri-seaduse kaotamisele. Möödunud aastal 30. juunil kaotati Itaalias üüri-seadus ära. Belgias ja Prantsusmaal, kus üüri-seadus kõige enam põhjendatud oli, on selle kaotamisele asunud. Meie naaberriigis Soomes on üüri-seadus mõni aasta tagasi ära kaotatud. Härra Martna ja härra Klesment arvustasid meie korteriolu-sid ja jõudsid otsusele, et need on väga halvad. Seda ei suuda aga ei härra Martna ega härra Klesment selgeks teha, nagu oleksid korteriolud siin varem paremad olnud, kui praegu. Nii selgub, et üldkorteriolud ei ole praegu halvemad, kui nad enne sõda olid. Tõuseb küsimus, kui enne sõda veel halvemate korteritingimuste juures ilma üüri-seaduseta läbi saadi, miks peaks siis nüüd üüri-seadust vaja olema. Mina ei ole millalgi arvamisi kuulnud, nagu oleks meie korterite üldolukord eeskujulik. Küll on toonitatud, et üüri-seadus ei lahenda korterite üldolukorda. Ka seletasid härra Martna ja härra Klesment, et meil elab üle 70% elanikkudest ühetoalistes korterites. See ei ole uudis. See ei ole ükski meil, vaid ka paljudes välismaa linnades ei ole asi parem olnud. Kui nüüd mõnes välismaa linnas asi parem on, kui meil, siis ei ole see ime, (Chr. Kaarna, tõer: Kas ainult mõnes?) sest mitte korteriolud ei ole seal paremad, kui meil, vaid on palju asju, mis seal paremad on, kui meil. Kui nüüd igal sarnasel juhtumisel meie oma tööstus-kaubandust ja põllumajandust kitsendavate eriseadustega piirama hakkame sellepärast, et meie välismaast maha oleme jäänud, siis usun, oleks see väga lapsik tegu olema. Niisama on ka see kergemeelsus, kui arvatakse, et üüri-seadusega võib korterikriisi vähendada. Ka Soomes olid korteriolud halvad, kui üüri-seadus ära kaotati, siis paranesid seal korteriolud. Soome korteriolude kohta kirjutab käesoleval aastal „Vaba Maa“ järgmist: „Enne sõda olid korteriolud Helsingis viletsavõitu. Nii oli näiteks 1910. a. 74% sealsetest korteritest ühetoalisi ja asus neis 67% linna elanikkudest. Tärgmise 9 aasta kestel paranes seisukord vähe, kuid siiski elas pool Helsingi 157.000 elanikust veel 1919. a. ühetoalistes korterites.

Pärast iseseisvuse saavutamist hakkas Helsingi elanikkude arv kiirelt kasvama ja samas suhtes tõusis nõudmine korterite järele. Kui üüri-seadus hiljem kaotati, tõusid üürid kõrgemale, kuid see elustas omalt poolt majade ehitamist. 1920. aastast kuni käesoleva alguni on Helsingis ehitatud kokku 30.750 elutuba, peale selle veel teenijate-, vannid- jne. toad. Kokku on neisse uutesse majadesse paigutatud 9 miljardit 250 miljonit Eesti marka. Sellest summast ligi pool läinud aastal. Kuna 1913. a. ehitati Helsingis keskmiselt 8.000 tuba, tõusis see läinud aastal 12.000 toa peale. See ehitustuhin ongi mõjunud niivõrt, et kuna seal 1920. a. oli 2,2 elanikku toa kohta, oli vastav arv käesoleva aasta algul 1,8 — ja samal ajal on linna elanikkude arv kasvanud 25 protsendi võrra. Ehitamine on siis jõudnud kuue aasta kestel kaugelt elanikkude kasvamise tempost ette.

Suurem osa uutest majadest on ehitatud ühistegelisel alusel. Osamaksud toa kohta on 20—25.000 Smk. ja kolmetoalise korteri eest 75—80.000 Smk. Harilikult muretsetakse ehituskapitali nii, et osamaksudest saadakse sisse pool ja teise poole maja ehituskuludest laenavad rahaasutused hüpoteekarlaenu näol.

Kui populaarseks niisugune majade ehitamisviis on kujunenud, seda tõendab muuseas see, et Helsingi müüri-seaduse ametiühisuse liikmetel, kelle arv 1000 ümber, on peaaegu igalühel juba oma korter. Suurem osa uutest korteritest on 2—3-toalised, köögi ja vannitoaga ning varustatud gaasi ja elektriga. Need moodsad korterid ei jäta midagi soovida“.

Nii näeme, et Helsingi kuni üüri-seaduse kaotamiseni samasuguses olukorras oli, nagu meie praegu. (Chr. Kaarna, tõer: Härra Mürk, kas Teie ei tooks mõnda teist võrdlust.) Seda võite Teie ette tuua, võtke sõna ja rääkige sellest, mida Teie soovite. Ka seda näeme meie, et Helsingis peaaegu sama suur elanikkude arv ühetoalistes korterites elas, nagu seda härrad Martna ja Klesment Tallinna ja meie teiste linnade kohta tõendavad. Silma paistab see, et seal erakapital tegutseb, seal ei loodeta riikliku laenu peale nii suure protsendi võrt, nagu meil ehituslaenu saamise puhul seda tehakse. Kuid siiski on ka meil ehitatud 1922.—1926. a. linnades 4.071 korterit ja alevites 1.657 korterit. Ma usun, et juurdeehitatud korterite arv palju suurem on, sest Tartu ja Paide ei ole korterite juurdekasvu kohta mingisuguseid andmeid andnud. 25. septembril 1925. a. Tallinna statistika büroost saadud andmete järgi on Tallinna linn riigilt ehituslaenu saanud 160.481.168 marka. Ehituslaenuga on ehitatud 72 maja ja 302 korteriga. 1922.—1926. a. alguseni on

ehitatud erakapitaliga 197 maja 881 korteriga. Kui võrrelda, siis selgub, et igas riigilaenuga ehitatud majas on keskmiselt 4 korterit ja igas erakapitaliga ehitatud majas 4,5 korterit. Iga riigilaenuga ehitatud korteri peale on läinud 531.394 marka ehituslaenust. Kui arvata nii, nagu ehituslaenu seadus ette näeb, et omavalitsus peab andma 20% ja kodanikud ise 20% juurde panema, siis selgub, et iga korter läks maksma 803.950 marka. Ma ei tea, kui võrdstatistika büroo andmed õiged on, kuid igatahes on statistika büroo need andmed välja andnud. Minule paistab, et see summa ühe korteri peale näitab palju on, kui seda arvesse võtame, et erakapitaliga ehitatud korter niisama kalliks läks kui ehituslaenuga, siis selgub, et sellesama aja jooksul, see on 1922.—1926. a. alguni, on uute majade sisse erakapitali paigutatud 708.279.000 marka. Peale selle on tehtud erakapitaliga ümberehitusi 570 korteri juures, lammutatud on 8 maja ja 344 korterit. Kui 1926. a. juurdeehituse arvesse võtta, siis selgub, et korterite juurdekasv on 1.859 ligi 4.200 toaga.

Just see, et üüriseaduse põhjal peetakse korterid vanades majades oludele mittevastava madala üüri all ja uute majade korterid on niivõrd kallimad, et ei suuda üüriseaduse all olevate korteritega võistelda, on põhjuseks, et meil uute majade juurdeehitus ei edene. (Chr. Kaarna, tütar: Mis ajast saadik uued majad üüriseaduse alla käivad?) Samuti puuduvad meil rahaasutused, mis võimaldaksid pikemaajalist laenu tarvilikul määral. (Vahelhüüe.) Just teie ridadest, härra Kana, kes ehitab ehituslaenuga maja, seletas ... (K. Virma, stp: Kus ta seletas?) Ta seletas minule, et ehituslaenuga ehitatud maja peale määrab üüri kindlaks ettenähtud seaduse põhjal linnavolikogu. (J. Klesment, stp: Ega's üüriseaduse alla ei käi — see on teine seadus.) Lubage, ma seletan. Asi kujuneb sarnaseks, et neid üürisid, mida linnavolikogu kindlaks määrab, ei makseta. Üürid langevad, aga linn määrab majamaksud teatud üüride põhjal kindlaks. On ilmsiks tulnud, et uutest majades langevad korterihinnad vanade majade madala üüri tõttu, ja nüüd kardetakse uute majade ja korterite ehitamist, ei makseta seda üüri, mis tasuks ehitamise hinna protsendi ära. (K. Virma, stp: Andke aga 200.000.000.— näete — ei jää pennigi järele.) Selle küsimuse kohta, kui palju raha uute korterite ehitamiseks tarvis oleks, kas 200.000.000 või rohkem, peab ütlema, et see on vaieldav küsimus. Ma usun, et meie ei hakka praegu arutama, kui palju raha vaja läheb ja kui palju tuleb lubada. Kui üüriseadus meil ära kaob, siis tingimata leidub meil ka

kapitali, kes niisama kui Soomes nägime, korterite ja majade ehitamisele küllalt ligi tuleb, ja meie korterite üldolukorda lahendab kiirelt, kui seda praeguse üüriseaduse puhul lootakse.

Ehituslaenuga ehitatud korterid võimaldavad elukortereid ainult rikkama ja keskmise kihi kodanikkudele. Tallinna on aga väga palju kogunud kodanikke, kellel pea mingisugust sissetulekut ei ole. Linnavalitsus on nende eest väga vähe hoolitsenud, on mõned barakid ehitatud, ja see on kõik. Kuna aga see töö ja algatusvõimetus kodanikkude kiht loodab eramaajomannikkude peale ja nõuab odavat korterit. Selle asemel, et linnavalitsus nende elanikkude peavarju eest peaks hoolitsema, loodab linnavalitsus seda küsimust lahendada ainult üüriseaduse põhjal. Selle väärnähtuse peale on Tallinna majaanikkude selts linnavalitsuse tähelepanu juhtinud ja soovitanud üle eelarve sissetulevat liikumata varanduste maksu tarvitada selleks, et ehitada niisuguseid kortereid, kus ainult väikest üüri tuleks maksta, või juhtumise korral ka hoopis ilma üürita korter antaks. See üle eelarve sissetulev summa ei ole väike, vaid seda on iga aasta 10 kuni 15 miljonit ja isegi rohkem sisse tulnud. Ei ole kuidagi arvata, et neile inimestele niipea odava korteri võimalus laheneks muul teel.

Mina usun, et Riigikogu liikmed meie korteriolusid küll sedavõrd tunnevad, et nad selle üle otsustada võivad erapooletult, ilma üht või teist põhjendust rohkem arvesse võtmata, kui see tõesti üldolukorra juures tarvilik on.

Härra Klesment'i ja härra Sprenk'i soov, see seadus üldse tagasi lükata, näib nende härrade mittejärjekindluse tagajärg olevat. Kui vaadata üüriseaduse komisjoni protokoll nr. 14, siis selgub, et ministeeriumi esitaja poolt esitatud ettepaneku, et Tallinnas ainult need korterid, mille põrandapind ei ületa 12 ruutsülda, jäävad üüriseaduse alla, et selle ettepaneku vastu ei hääletanud ei Klesment ega Sprenk, vaid pooldasid seda, et asuda üüriseaduse ärakaotamisele. Nüüd siin sooviga esineda, et ettepanud eelnõu tagasi lükataks, on tõesti imelik. Härra Sprenk seletas, et korterikriis ka praegu Tallinnas kasvab, nimelt selle tõttu, et rahvaarv suureneb. Selle peale võin vastata, et see õige pole. 28. detsembril 1922. aastal rahvalugemise ajal oli Tallinnas elanikke 128.545. 1. jaanuariks 1926. a. oli elanikke 126.557, 1. jaanuariks 1927. aastal — 125.217 ja 1. märtsiks k. a. — 125.087. Suvekuudel on harilikult Tallinnas elanikke umbes 115 tuhande ümber, nii selgub, et 1922. aastast kuni käesoleva ajani on Tallinnas kodanikkude arv vähenenud 3.458 võrra. Ka härra

Martna tähendas siin, et vähenenud kodanikkude arv umbes seesama on, mida ma praegu ette kannan. Sellest selgub, et rahvaarvu vähenemise tõttu 1.000 korterit tühjaks on jäänud, ja kui veel juurde arvata uued 1.859 korterit, siis selgub, et 1922. aastast kuni käesoleva ajani on korterite olukord paranenud Tallinnas 2.859 korteri võrra. Enne sõda, 1914. aastal, oli Tallinnas elanikkude arv 131.000, seega on kodanikkude arv 6.000 inimese võrra praegu vähem, kui enne sõda. Komisjoni poolt esitatud seaduseelnõu näeb ette Tartus ja Tallinnas järk-järgult üüriseaduse ärakaotamist, teistes linnades kaob aga üüriseadus täiesti. Järk-järguline üüriseaduse kaotamine on tehniliselt väga raske läbi viia, mis iseenesest soovimatuid tagajärgi esile toob. Usun, et härra Martna'l siin õigus on karta, et sarnane järk-järguline üüriseaduse ärakaotamine tõesti esile toob soovimatuid väärnähtusi. Ka suur puudus seaduseelnõus on see, et üks osa kortereid jääb edasi üüriseaduse alla, ilma et ära oleks määratud aeg, kui kauaks see seadus püsima jääb. Ka see üür, mis tahetakse ühe osa korterite peale maksma jätta, ei vasta praegusele olukorrale, iseäranis imelik on see, et seda üüri ei kavatseta tõsta ega vähendada. On arvamine, et seadus nende ühe jao korterite peale mitmeks aastaks püsima jääb. Kui meie vaatame, siis näeme, et ligemalt kuus aastat on ära läinud viimasest üüriseaduse muutmisest või parandamisest. Kui nüüd arvesse võtta seda, et selle seaduse muutmine ja parandamine väga raske on, siis on küll täiesti põhjust kahelda, et kui seaduseelnõu jälle ettemääramata aja peale jääb ühe jao korterite peale, et see ära ei kaota korterikriisi, vaid ennem lagunevad majad. Seda siin küll ette näha on raske, millal siis nende majade pealt üüriseadus ära kaob. Kui meie tahame aga Soome eeskujul oma korteriolukorda kiiremalt parandada, siis peame meie kõigi korterite kohta üüriseaduse ära kaotama, vahet tegemata ühe või teise kohta. Ma ei hakka põhjendusi pikemalt ette tooma, ma usun, et meie Riigikogu liikmed, nagu mina juba eespool tähendasin, on meie korterioludega tuttavad. Ei ole ju meie riik nõnda suur, kus meie Riigikogu liikmed ei ole tuttavad kõigi linnadega ega ka nende korterioludega. Sellepärast usun mina, et meie Riigikogu liikmed ise otsustavad üüriseaduse küsimuse ja selle otsuse õiglase teevad. Mina aga pooldan üüriseaduse vastuvõtmist I lugemisel.

A. Schulbach (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meil on Riigikogu senisest praktikast valitsemas arvamine, et komisjoni aruandja selleks määratakse, et tema komisjoni

seisukohti peab Riigikogus selgitama, põhjendama ja neid kaitsma. Nüüd on aga rkl. härra Holberg, kes ise on komisjoni esimees, üüriseaduse komisjoni nimel aruandjana esinedes hoopis vastupidi talitanud. Ma usun, et kõik Riigikogu liikmed, kes tema seletusi kuulsid, täies arusaamatuses on, mispärast üüriseaduse komisjon tarvilikuks on pidanud esitada käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks, sest härra Holbergi kõnest ei leia meie ühtki põhjendust, mis oleks olnud üüriseaduse eelnõu kaitseks. Küll aga leiame seal õige rohkesti poleemikat komisjoni poolt vastuvõetud seisukohtadega, leiame härra Holberg'i isiklikke arvamisi, mis ta on tarvilikuks pidanud komisjoni nimel ette kanda. Leiame, et tema väga tugevalt on alla kriipsutanud seda, et korterite üüri normeerimine seadusega ei ole enam nii tarvilik, kui alguses, et meil päev-päevalt on korterikitsikus lahenenud. Edasi näete teie, et komisjoni aruandja on pidanud tarvilikuks isegi alla kriipsutada, et ei ole õige see põhimõte, et üüriseadus peab aitama vaesemaid inimesi korterit saada. Ühtki põhjendust selle kaitseks, mispärast komisjon tarvilikuks pidas üüriseadust väiksemate korterite peale alles jätta, ei ole aruandja ette toonud. Tahaksin otsekohe öelda, et sarnane talitusviis komisjoni nimel ei ole korrektne. Aruandja peab esimeses jones komisjoni seisukohti ette kandma ja kaitsma, mida ta aga teinud pole. Edasi vaadates leiame näiteks, aruandja on alla kriipsutanud, et kui korterikriis kuskil veel olemas on, siis ainult Tallinnas. Kuid komisjon otsustas ju ka Tartus üüriseaduse osaliselt maksma jätta. (Aruandja J. Holberg: See otsus oli juhuslik, mõned liikmed puudusid.) Siiski komisjon oli oma seisukoha võtnud, ja ei ole komisjoni aruandja otsustada, mispärast komisjon ühe või teise seisukoha vastu võttis, ta peab selle otsuse ette kandma, ja kui ta seda põhjendada ei suuda, siis vähemalt nii viisakas olema ja vaikima, või jälle ette kandma seda, mida üks ja teine pool komisjonis toonitas. Kuid kui teie vaatate ettekantud andmeid, siis näete, et aruandja ainult tarvilikuks on pidanud kahtlust avaldada, kas Tartus üüriseadust maksma jätta või ei, kuigi seda maksma jätmise vajadust komisjonis väga tõsiselt põhjendati ja üksikasjalikke andmeid ette kanti. (Aruandja J. Holberg: Teie põhjendasite ju ka, et Kunda alevis tuleb üüriseadus maksma jätta.) Mina ei põhjendanud seda, et Kunda alevis on tarvis üüriseadus alles jätta, ma arvan, et Teie mälu ei tohiks Teid petta. Kuid kuigi ma oleksin seda teinud, siis ei olnud ometi komisjoni otsust selle kohta, ja sellepärast ei tarvitsenud Teie seda ette

kanda, aga komisjoni otsus oli see, et Tartus jääb üüriseadus maksma väiksemate korterite peale. Seda oleksite pidanud Teie põhjendama, niisama oleksite pidanud põhjendama, mispärast komisjon ei pidanud võimalikuks Tallinnas väiksemate korterite pealt üüriseadust ära kaotada. Mulle tundus üldse lugupeetud aruandja kõnet kuuldes, et meil sel juhtumisel ei olnud tegemist mitte aruandjaga, vaid nagu mingisuguse ristija Johannesega, kes on tulnudki selleks, et teed ette valmistada härra Mürgi esinemisele, kes kindlasti tuleb ettepanekuga, et üüriseadus täies ulatuses ära kaotataks. (Aruandja J. Holberg: Ma seletan Teile, mispärast üüriseadust täies ulatuses ei kaotata, lihtsalt sellepärast, et tööerakond demagoogiat saaks teha, muud midagi.) Ma ei tea, kas komisjoni aruandja ülesandeks on seletada, missugune erakond demagoogiat teeb või missugune mitte, minu arvates on komisjoni aruandja ülesanded teised. Aga ma ei pea võimalikuks praegu selle küsimuse üle polemiseerima hakata. Nagu tähendasin oli komisjoni aruandja ülesastumine sihitud õieti selle peale, et pinda valmistada härra Mürgi ülesastumisele, kes siis ettepaneku teeb, üüriseadus täielikult ära kaotada. Härra Mürk ei ole möödunud kolme aasta jooksul palju juurde õppinud. Ta ei ole jõudnud sellest aru saada, et targal vanasõnal — tasemini sõidad, kaugemale saad — õigus on. Ta ei ole, hoolimata sellest, et eelmise Riigikogu ajal tema poolt algatatud ja tema soovidele vastav üüriseaduse kaotamise seadus kahel korral komisjoni tagasi saadeti, selle peale vaatamata, et komisjonis mitmedkümmend koosolekut seaduse arutamiseks peetud ja see riigile väga kalliks maksma läinud, sugugi kaugemale jõudnud, ja nii seisab ta üüriseaduse kaotamise küsimuses sealsamas, kus kolme aasta eest. Härra Mürk ei ole ikka veel aru saanud, et kui midagi tahetakse teha, siis peab seda ettevaatlikult tehtama, aga mitte ühe ropsuga kogu küsimuse ära lahendama. (K. Tonkman, põl: Missugused majaperemeeste huvid on? Rääkige Teie!) Meil oleks vist selle küsimuse lahendamisel, härra Tonkman, väga tähtis kaaluda, missugused tagajärjed saaksime kätte, kui tõesti korda läheks otsustada: üüriseadus kõikide korterite pealt ühekorraga ära kaotada. Mina arvan, iga seaduse vastuvõtmise juures peab olema esimene asi, püüda selgusele saada selle seaduse tagajärgede kohta, ja kui selle kohta selgusele jõutakse, saab paremini otsustada, kas seadust vastu võtta või mitte. (K. Tonkman, põl: Missugused tagajärjed üüriseadusel praegu on?) Härra Tonkman, vast teate Teie seda paremini ja tulete seletate

siit kõnetoolilt. (J. Sepp, mo: See on ainult eriseadus!)

Juhataja M. Martna: Palun mitte kahekõnedesse üle minna.

A. Schulbach (töer): Kui Teie selgitada tahaksite tagajärgi, mis praegusel üüriseadusel on, siis kuulan ma heameelega, — mina tahan püüda selgitada neid tagajärgi, mis üüriseaduse täielikult kaotamisele praegu oleks. Riigikogu rühmadele — vististi kõigile rühmadele — on kätte saadetud märgukiri Tallinna majaomanikkude seltsi poolt, millest juba üks eelkõneleja rääkis, ja mille sisu mina veel tahaksin teile meelde tuletada. Sellest märgukirjast leiate teie väga ilusa paradiisiaia kirjelduse siin maa peal. Paradiisiaias olevat hunt ja lamma ning rebane ja kana rahulikult üksteise kõrval võinud elada, ilma et nad üksteisesse oleksid puutunud. Sarnase paradiisiaiana maalivad ka meile majaperemehed — tähendab härra Mürgi mõtteosalised majaperemehed — ette seda aega, kus üüriseadus ära kaob. Nimelt toonitatakse seal kirjas pidulikult, et üüriseaduse ärakaotamisel üürnikkude seisukord raskeks ei muutuvat, majaomanikud hoiduvat massiliste väljatõstmiste eest, majaomanikud hoolitsevat selle eest, et üüre liiga kõrgele ei tõsteta ja selle kindlustuseks võiks üüri ülemmäära üheks aastaks maksma jätta. (A. Anderkopp, töer: Aga tõsta lubavad siiski.) Tähendab, tõstavad, aga mitte väga kõrgele ei tõsta. (A. Anderkopp, töer: Aga välja tõsta tahavad ka. — J. Sepp, mo: See tuleks ära keelata!) Lugupeetud härra Sepp! Teie olete vististi sellest kuulnud, et kui üüriseaduse ära kaotame, see asi siiski nii libedasti ei lähe, vaid et majaperemeestel kaunis kindlad väljavaated on selle kohta, et nad üüri kaunis tuntavalt tõstavad. (Vahel hüüab J. Mürki, mo poolt.) Ma kõnelen sellest praegu, ja kui Teil on kannatust minu kõnet ära kuulata, siis saate otsekohe vastuse sellele küsimusele. Selle kohta leiame seletuse majaperemeeste seadusliku esitaja härra Mürgi sõnadest. Nimelt tuli ette üüriseaduse komisjonis üks vahejuhtumine, mille puhul härra Mürk tarvilikuks pidas sõna võtta seletuseks, et härra Martna ei olevat ühel koosolekul tema sõnu õieti tõlgitsenud, vaid tema olevat omi mõtteid hoopis teisiti avaldanud. Ta ütles nimelt üüriseaduse komisjonis, et üüriseaduse maksvuse läbi saavat majaomanikud üle riigi aastas umbes 2.400 miljonit kahju. (J. Mürk, mo: Mina ei ole seda öelnud.) See on komisjoni protokollis olemas, ja sealt võime seda igal ajal lugeda. Kui Teie ei oleks seda seal õiendama hakanud, siis oleks see proto-

kolleerimata jäänud. (Vahelhüüe J. Mürgi, mo poolt.) Meie võime seda üheskoos pärast järele vaadata, need sõnad on seal protokollis must valge peal olemas. Härra Mürk tõendas, et majaomanikud kahju saavad aastas 2.400 miljonit. Kuidas nad kahju saavad? Vist ikka selle läbi, et praegumaksva seaduse põhjal nende meelest üürid liiga odavad on, nagu seda ka härra Mürk praegu vahelhüüdes tõendas, neid on tarvis majaperemeeste arvates tõsta ja palju tõsta. Selleks aga, et üüri tõsta võimalik oleks, on tarvis üüriseadus ära kaotada. Et seda kahju katta, on tarvis, et üürniku taskust võiks üle minna majaperemehe taskusse 2.400 miljonit marka. (J. Sepp, mo: See läheb üürniku tasku allüürniku käest.) Lugupeetud härra Sepp! Teil nähtavasti ei ole ettekujutustki sellest, kui palju meil üüri maksetakse, kui tahate tõendada, et allüürniku taskust üürniku taskusse nii suur summa läheb. Kui arvatakse, et peaks võimalik olema meie praeguse majandusliku seisukorra juures üürimaksu tõsta 2.400 miljoni marga võrra, siis ei ole Teil aimugi sellest, kui suur meie rahva kandejõud on ja kui palju rahvas kanda suudab. Kui võrdleme seda summat näiteks iga-aastaste majamaksude summadega, mille suuruse üle majaomanikud nii hädaldavad, siis näeme, et majamaksude summa on tilk vett selle 2.400 miljoni marga kõrval, mida tahate teie üürnikkude peale panna. Ma ei usu küll, et teil korda läheb seda summat kätte saada, sest et ei ole Eesti rahval niipalju jõukust, et seda tema taskust suudetakse välja pumbata. (Vahelhüüe J. Mürgi, mo poolt.) Härra Mürk, ma toon komisjoni protokoll, kui tahate, ja loen ette, mis seal Teie poolt on räägitud. (J. Mürk, mo: Aga tooge ka see, mis majamaksude selts on öelnud.) Ma pean ütleva, et ma ei usu, et majaperemeestel, kes härra Mürgi laagrisse kuuluvad, korda läheks seda summat kätte saada. Meie rahva majanduslik kandejõud ei luba niisugust summat ära maksta. Aga ütleva, et nad kõike 2.400 miljonit ei tahagi juurde panna, vaid kas või $\frac{1}{10}$ sellest, siis tuleb küsida, kust tulevad siis needki summad. Ma arvan, et härra Mürk niisama hästi teab, kui mina, et meie praeguse töölis- ja ametnikkudeklassi büdshet mingisuguseid liigseid makse, uusi makse ei võimalda. Kui tahate nende kulude summat kuidagi moodi suurendada, peate kahtlemata ka nende tulude summat suurendama. See on ümberlükkamata tõde. Kui edasi küsime, kui meie töölisklassi väljaminekuid suurendatakse ja nende sissetulekud tõusevad, kust tulevad siis nende sissetulekud? Muidugi palkadest, ja kui üüri tõstame, siis on loomulik, et peab töölise palku reguleerima ja neid tõstma.

Aga kas teie arvate, et meie praegune tööstuse seisukord seda lubab? Meie korterite üürnikude seas on palju riigiametnikke, ja kui nende korterite üüri tõsta, tuleb riigil paratamata sellega rehkendada, et ta peab palka ka juurde lisama. Ühtlasi sellega kasvaks riigi eelarve, et nende väljamineku summade katteks sissetulekut saada. See kasvamine sünniks ometi makse näol, mida pannakse ühelt poolt majaperemeeste eneste peale, kes nii siis üüritõstmise korral ühest taskust võtaksid ja teise paneksid, ilma et nad sealjuures kasu saaksid, teiselt poolt nende rahvakihtide peale, kelle käest arvatakse neid makse kõige kergemini kätte saada. Ja kui Teie, härra Mürk, vaevaks võtaksite rahaministri eelarve-kõnet jälgida, siis näeksite seal tõendust, et kõik rahvakihid on meil maksudega väga koormatud. Aga siiski, kui härra rahaminister siit kõneles, siis tekkis tema kõnest mulje, et kiht, kus kõige kergemini maksu tõsta võib, on just põllumeeste kiht. Usun, härra Mürk, et kui Teie üüre suurendate, siis Teie sellega suurendate ka riigi eelarvet ja suurendate maksukoormat, mida eestkätt põllupidajate klass peab kandma. See on, härra Mürk, Teie tänu selle eest, mida Teie truud liitlased põllumehed Teile üles näitavad sellega, et püüavad aidata üüriseadust kaotada, ennem täna, kui homme. Mina pean aga ütleva, härra Mürk, et mina algusest peale usun, et majaperemeeste sissetulekuid sarnasel määral suurendada ei saa. Ma ei usu ka, et neil korda läheb üürinormi niipalju tõsta. Majaperemeestel enestel on aga kindel arvamine, et nad väga vähe üüri saavad ja saadud üür õiglane ei ole. Nad tahavad õiglast üüri saada. Mis nüüd sünnib, härra Mürk, peaks olema selge: see pool, kes tunneb enesele ülekohut tehtud olevat, püüab lahti saada üürnikust, kellest ta arvab, et see vähem üüri maksab kui õigus, ja algab nende üürnikkude majast väljatõstmise. On selge, et mõnedki perekonnad, kes ei suuda üüri maksta, mida majaperemehed õiglaseks peavad, mõned nädalad, vast isegi mõned kuud lageda taeva all peavad elama. Mina ei taha liialdada, aga see on pilt, millega peate rehkendama. (Vahelhüüe A. Anderkopp'i, tõer poolt.) Jah, mis Itaaliasse kõlbab, ei kõlba meile. Ja see põhjus, et kui üüriseaduse praegu kõigi korterite pealt kaotame, kui üürivahekorrad täiesti vabaks anname, et siis korteritest hulgalised väljatõstmised ette tulevad, see oli komisjoni enamusel silmanähtav, ja seal tunnistati, et üüriseadus kõigi korterite pealt kaduda ei või.

Kui Teie, härra Mürk, näiteks meelde tuledate asunikku rühma esitaja hääletamise motiivi, siis teate, et ta kriipsutas just seda alla, et meie ei või üüriseadust väikeste korterite

pealt ära kaotada ja nimelt sellepärast, et siis sünniksid hulgalised väljatõstmised, mis sünnitaksid palju meelekibedust. Ma arvan, selle motiivi oleks pidanud ka aruandja siin ette kandma. (Aruandja J. Holberg: Teie teete ju seda palju paremini!) Täna väga, aga ma ei ole seda kohustatud tegema. Ma jäin lootma, et komisjoni aruandja võtab mult selle vaeva ära ja mul ei tarvitse ette kanda, aga kui ma kuulsin, et see osa siiski ette kandmata jäi, ja kui härra Mürk oma lõpmatu ettepanekuga tuli, et üüriseadus täiesti ära kaotataks, siis ikkagi pidin välja tulema, et selle külje peale tähelepanu juhtida. Ma ei taha peatuda üksikute küsimuste juures, näiteks kui võrd võrd on Tartu jätmise selle seaduse alla, kas ettenähtud põrandapinna suurus on küllalt õiglane jne., ma arvan, et kõiki neid küsimusi võib üksikasjalikult puudutada II lugemisel. Praegusel silmapilgul on aga tarvilik otsustada üks küsimus, nimelt, kas meie käesoleva seaduseelnõu I lugemisel vastu võtame või mitte. Ma pean ütleva, et selles küsimuses ei ole keegi vastu välnud, et meie käesoleva seaduseelnõu peame I lugemisel vastu võtma. II lugemisel tuleb juba esimese paragrahvi juures vaielda, võib olla ka selle küsimuse üle, kas meie üüriseaduse ka väikeste korterite pealt ära kaotame, ja millal see peab sündima.

Ma pean lõpuks võõrastust avaldama ühe asja üle. Meil on viisiks saanud, et ka Vabariigi Valitsus oma seisukoha avaldab niisuguste tähtsate küsimuste kohta, mis riigikodanikkudele lusse ja lihasse lõikavad. Käesoleva seaduseelnõu kohta on Vabariigi Valitsuse seisukoht enam kui saladuslik olnud. Kui omal ajal üüriseadus komisjonis arutamisele tuli, siis pidas Vabariigi Valitsuse esitaja tarvilikuks ainult kolme-nelja sõnaga öelda, et Vabariigi Valitsus pooldab seaduse vastuvõtmist, tähendab selle seaduse vastuvõtmist, mis tahtis üüriseaduse ära kaotada peaaegu korruga üle terve Eesti. Nüüd on komisjon esitatud seisukohad muutnud, on teised seisukohad vastu võtnud. Mina tahaksin huvitusega kuulda, missugune on Vabariigi Valitsuse seisukoht selle eelnõu kohta.... (Vahelhüüe paremalt poolt.) Ma tahaksin kuulda, missugune on Vabariigi Valitsuse seisukoht üksikute küsimuste kohta, mis üles tõstetud, tahaksin kuulda, missugused kavatsused on Vabariigi Valitsusel korterikriisi lahendamise alal. Ma kardan aga väga, et meie peame selle seaduse vastu võtma, ilma et selgemaks saaks Vabariigi Valitsuse seisukoht, kui see oli komisjonis.

Töö-hoolekandeminister **J. Masing:** Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Eluruu-

mide, elukorterite tervishoid on võrdlemisi õige laialdane teaduseala, nõnda et selle üle võiks tundide viisi ettelugemisi pidada. Kuid mina arvan, et Riigikogu ei ole see auditoorium, kus seda vaja oleks teha. Väga lugupeetud rkl. härra Martna püüdis teaduse ja statistiliste andmete abil näidata, et meie korteriolud olla äärmiselt viletsad. Mina ei taha sellele vastu vaielda, et nii meil kui ka paljudes teistes maades suur osa elukortereid ei vasta tervishoiunõuetele.

Tahaksin nüüd mõne sõnaga peatuda üldse statistika juures. Osa statistilisi andmeid on tõepoolest täpsed, kuid suur osa statistilisi andmeid, selle peale vaatama, et nad on matemaatiliselt täpselt välja töötatud, ei vasta tõelusele. Väikene näide sellest: Meie surevuse ja sündivuse andmed on peaaegu täpsed, kuid näiteks andmed haiguste kohta ei ole seda kaugeltki mitte. Näiteks üks kroonilist haigust põdev inimene käib aasta jooksul kümne arsti juures, iga arst registreerib ta ja märgib aruandesse ülesse. Meie statistilisi andmeid elukorterite kohta koguti hädatõnna intelligent tööjõudude poolt, kes olid täiesti juhuslikud noored neiud, noored mehed, kellel statistikast, selle tähtsusest ega selle väärtusest aimugi ei olnud. Neid saadeti linna mööda laiali, et andmeid koguda meie korteriolude kohta. Et kuskil erilisi mõõtmisi oleks ette võetud, oleks vaevalt uskuda, nii et need andmed igatahes ei ole täpsed. Aga mina ei taha sugugi nende väärtust salata, vaid lisaksin juurde, et lugupeetud rkl. härra Martna jättis paljugi ütlemata, mida oleks tarvis öelda meie korterite kohta. Ei saa korteriolusid enesele selgelt ette kujutada, jättes kirjeldamata meie elumajade üldolukorra. Ei toodud ette, palju on meie linnades maju, mille katused on aastate jooksul vett läbi lasknud. Ei ole ette toodud, palju on maju, mille aampalgid selle tõttu mädanenud on. Ei ole ette toodud andmeid, palju meil on maju, mis on kõdunemas selle tõttu, et aastate jooksul värvimata olekus on olnud.

Siin on konstateeritud fakti, et meie korteriolud on halvad. Ja ma ütlesin, mina selle vastu ei vaidle, kuid teie ei ole sugugi puudutanud neid põhjusi, mille pärast need korteriolud nii halvad on. Kui meie tahame üht halbtust või viga parandada, seda kõrvaldada, siis on esimene asi, mitte seda fakti konstateerida, et häda olemas, vaid tuleb selgitada, missugustel põhjustel on see häda või viga välja kujunenud. Pean tähendama, et meie korterioludel on osalt ajalooline põhjus. Kui heidame pilgu minevikku, mitte õige kaugemale läinud sajangusse, selle järele, kui eestlased vabanesid pärispõlvest, kui neile

anti võimalus linna elama asuda, ja kui nad asusid sinna lihttöölisena, käsitöölisena, vabrikutöölisena ja vahete-vahel ka väikse poodnikuna. Kokkuhoidlikumad neist, ettevõtlikumad kogusid summasidki, said väikese kapitali kokku ja ehtasid mingisuguse maja. Et neil inimestel arusaamine tervishoiu-õu-etest puudus, on iseenesest selge. Et ka meie linnade ehitusmäärused kuigi nõudlikud ei olnud, mida nad ka praegu ei ole, on ka teada. Sellepärast oli peasiht ehitamise juures, et väikese kapitaliga võimalikult palju kätte saada. Selle tõttu on ka suur protsent meie elukorteritest ühetoalised, nii et sellel on oma ajalooline alus.

Ma tähendasin juba — majanduslik jõud oli nõrk, sellepärast on need ehitused, mis üles kerkisid, mitte kapitaalehitused sõna tõsisel mõttes, vaid nad on harilikud puumajakesed pappkatustega. Kui nüüd meil omal ajal üüriseadus maksma pandi, siis oleks pidanud seda silmas pidama. Siis jäeti aga see majanduslik aabitsatöde kahe silma vahele, et ei ükski vara, olgu takinnis- või vallasvara, ei jää püsima, kui talt rohkem võetakse, kui talle tagasi antakse, ja juurdekasvust ei või sarnasel juhtumisel juttugi olla. Terve Eesti vabariigi kestuse ajal on meie linnade ja ale-vite majadega sarnaselt talitatud, neil on kogu aeg rohkem võetud, kui neile tagasi antud, ja iseenesest on arusaadav, et korteriolud ei võinud meie juures paraneda, vaid nad pidid halvemaks muutuma, kui nad seni seda olid. Mitte halvemaks selles mõttes, et meil neid õige vähe on, et korterite üldpind ei vastaks proportsionaalselt rahva üldarvule, võrreldes 1911. aastaga, vaid nad muutusid peaaegselt halvemaks sellepärast, et ei saadud teha remonti ega muid hädatarvilikke töid sissetulekute puudumisel, sellepärast et meie riik ise huvitatud oli sellest, et riigi poolt kaasa mõjuti selleks, et korterite üürid odavamad oleksid, nii et riigiteenijad, kes vähest palka said, suudaksid üüri maksta. Samuti oli vaja madalaid üüre, et meie tööstust jalul hoida, et töölised ei pruugiks korterite eest täit tasu maksta, kuna nad niikuinii õige madalat palka said. Kuid see ei ole mitte ainuke tagajärg, et korteriolud on halvemaks muutunud, vaid ka majade hinnad on võrreldes ennesõjaaegsete hindadega suure protsendi võrra langenud, see tähendab, meie rahvas on suure protsendi võrra kehvemaks muutunud. Veel edasi minnes on tagajärg see, et kindlusest oleku tõttu on erakapital majade juurest põgenenud, ja selle tõttu on ehitustööd seisma jäänud. Ei suudeta isegi majade remonteerimist harilikult läbi viia. (Chr. Kaarna, tütar: Kas üürnikkude sissetulek on suurenenud võrrel-

des ennesõjaaegse sissetulekuga?) Sellest võiksime ka kõneleda. Kuid siin ei ole väljapääseteed rohkem näidatud, kui et üüriseadus tuleb maksma jätta, ja riik peaks abiks tulema, riik peab summasid andma majade ehitamiseks. Selle vastu ei ole mul midagi öelda, kui riigil neid summasid oleks ja kui ta võiks seda anda, siis peaks, kui nii öelda, mitte ainult 10 miljonit, vaid mitme miljardi viisi andma, kui neid summasid aga olemas on. Kuid ma arvan, et riigi kandejõud ei ole vist mitte suurem, kui riigi kodanikkude üldkandejõud kokkuvõetult, ja sellepärast on vist küll vaevalt võimalik loota, et riik üksi seda suurt majanduslikku probleemi sel teel lahendada suudab.

Siin toodi isegi ette, et kui Inglismaa seda võib teha, miks siis Eesti seda ei või teha. Selle võrdluse kohta ei pruugi midagi juurde lisada. (K. Virma, stp: Kes ütles?) Seda ütles väga lugupeetud rkl. härra Martna. (M. Martna, stp: Seda ma ei öelnud!) Ma sain vähemalt niiviisi aru. — Nii siis, üüriseadus peab see päästja olema. Meie oleme näinud ja teame, et Eesti riigi algusest peale, isegi paar aastat enne seda, on meil üüriseadus maksmas olnud, ja riik on teatavaid summasid määranud. Olukord ei ole aga paranenud, vaid on halvemaks muutunud. (Vahelhüüe J. Mürgi, mo poolt. — K. Virma, stp: Härra Mürk ei usu seda. — J. Sepp, mo: Sisuliselt halvemaks.) Sisuliselt, mitte arvuliselt.

Siin tähendas rkl. härra Martna paaril korral ja kriipsutas eriti alla, et nüüd on tööhoolekandeministeeriumi eesotsas kaks arsti ja nüüd on loota, et sel alal paranemist tuleb, et korteriolud saavad parandatud ja korterikriis laheneb. Tarvitseb ainult seadused ja määrused välja anda ja sellega võidakse asja parandada.

Kuid ma arvan, et sarnast suurt majanduslikku probleemi, kui elukorterite parandamine, ei saa ükski paberlikkude seaduste ega määrustega läbi viia. Meie võime paberil maksma panna mistahes määrusi, võime maksma panna määruse eluruumi suuruse kohta, nagu härra Martna nimetas, et iga elaniku kohta olgu 4 kantsülda õhku, kuid tagajärg on see, et eluruumidest ei jätku kõigile, tuleb osa elanikkudest kuuskede alla panna selleks, et teisele osale 4 kantmeetrit õhku jätkuks. Niisugust eluvõõrast seadust ei või maksma panna, kuna tagajärjed võivad hoopis vastupidised olla. Mina arvan, niikaua kui meil eriseadused, ebamäärased seadused majade ja eluruumide suhtes maksmas on, ei tule erakapital maja juurde, ta põgeneb sealt, ja on vähe lootust,

et sarnase korra juures suudetakse meie korteriolusid parandada, olgu töö-hoolekandeministeeriumi eesotsas arst või arhitekt.

K. Virma (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Mul jäi rkl. Mürki jutust... (M. Laarman, põl: Millal ta rääkis?) Praegu, natukese aja eest. (M. Laarman, põl: Kas oli jutt või kõne?) Teie olete tähehamustaja, ehk katsute minust aru saada. Härra Laarman, et Teid rahuldada, ütlen mina, härra Mürki kõnest jäi mul mulje, mis majaperemeeste rühma jutuga — ma ütlen jälle jutuga — minu meelest täiesti kooskõlas on. Härra Mürk ütles: vaadake, ega korterikitsikus sugugi nii hull ei ole, pole põrmugi halvemaks läinud. Sellepärast, kui üüriseaduse ära kaotame, ei lähe midagi katki — härra Mürk rääkis ju nii. See on puhtalt, selgelt ja ilusti öeldud: asi ei ole sugugi halb. Kui aga lugupeetud töö-hoolekandeminister härra Masing kõneles, siis läks mul asi selgusetuks. Ta ütles: asi ei ole põrmugi paremaks läinud. (J. Sepp, mo: Sisuliselt.) Teie jutt on samasugune, kui härra Laarman'i kõne ja jutu vahe. Mina ei oska vahet teha tema sisus ja vormis. Igatahes, härra Mürk läks isegi niikaugele, et ta ütles — uusi maju ei ole tarvis juurde ehitada, neid ei võigi juurde ehitada, sellepärast, et meil ei ole niipalju raha, ja ametnikud ei saa niipalju palka, et neis elada võime. (J. Mürk, mo: Kes seda rääkis, et ei või?) Mis järeldus sellest siis teha tuleb, kui seletatakse, et vaadake, milleks maju ehitada, milleks anda ehituslaene, kui majad nii kalliks lähevad, et neis elada ei või? Mida tähendab see? Minu arvates seda, et ärme ehitamegi. (M. Laarman, põl: Kõige parem on kroonukorterites elada.) Teie minge oma veskisse, siis on asi Teil selgem. (Vahelhüüe paremalt poolt: See on vähemalt oma.) Ma julgen siiski Riigikogule ette kanda mõned andmed asjadest, millega mul igapäev kokkupuutumist on. Mul on nimelt tegemist materjalide ettevalmistamisega selleks, et riikliku laenuga ehitatud majade korterihinda kindlaks määrata. Minul olevate andmete järgi, — need andmed ei ole küll veel lõpulikult valmis, sest nii nagu neist aru saan, ei võiks neid veel volikogule kinnitamiseks ette panna, kuid maikuus saab andmeid juba volikogule kinnitamiseks ette panna — nii kaugel kui need andmed praegu on, paistab nende järgi, et uute majade põrandapinna ruutmeetrid peaks hindama 85 — 120 marga peale, või kui seda ümber arvata ruutsüldade peale ja endiste Vene rublade peale, tuleks põrandapinna ruutsüld 1½ kuni 2½ rubla kuus maksma. (J. Mürk, mo:

Aga vanades majades tahate saada 60 margaga.) See on ligikaudu sama hind, mis Tallinnas ikka on olnud. (J. Sepp, mo: Uues korteris üürnik jaksab maksta, aga vanas ei jaksa.) Selle juurde tulen, natukene kannatust. Teie arvate nüüd, et nendes riikliku laenuga ehitatud majades elada ei saa. Nende andmete põhjal, mis mul käsitada, selgub, et teatavat liiki betoonehitused on läinud peaaegu sama kalliks, kui puumajade ehitamine, kuigi mõned betoonmajadest on tõesti äpardunud. Kui riikliku laenuga ehitatud majade hindu vaadata, siis on 3-toalise korteri hind, kus muuseas vannituba ja muud mõnused, keskmiselt 3.000 marka kuus. Ma tuletan sellejuures meelde kadunud rkl. Kesküll'i väiteid, mis on ka protokolleeritud Riigikogu protokollides, mida ta mitu korda toonitas, nimelt et korterihind peab olema $\frac{1}{5}$ teenistuse palgast. Kui meie nüüd seda 3.000 marka võrdleme meie keskmiste riigiteenijate palgaga, siis näeme, et nende inimeste arv kaunis suur on, kes võiksid kuus maksta 3.000 marka korteri eest, ja sellepärast need jutud, et kui meie uusi maju juurde ehitame, siis ei leidu nende tarvitajaid, peaksid täiesti ära langema.

Rkl. härra Mürk kutsus omale tunnis-meheks lugupeetud endise rkl. härra Kana. Ta lubas meile küll rääkida, mida härra Kana talle jutustas, aga kahjuks sain ma aru, et härra Mürk kas ei olnud härra Kanast aru saanud, või jutustas hoopis muud, kui härra Kana seda teha võis. Härra Kana võis küll härra Mürkile kaevata, et vaadake, niikuinii peavad uue maja elanikud maksma suurema korterihinna, kui need, kes elavad vanades majades, ja mispärast peab see rohkemmaksja ka linnale rohkem maksma, vaadake, sellest oli jutt. Kui meie vaatame tegelikult, kuidas majaperemehed end ülal peavad sel puhul, kui on linnamaksu määramine uute majade peale, siis on huvitav, et nad nõuavad, et maja hindamine sündigu ühesuguse normi järgi, olgu maja uus või vana, tulgu linnamaks selle tagajärjel missugune tahes. Vaadake, see on jälle järg samast jutust, et uusi maju ei maksa ehitada, ja kui neid ehitatakse, siis paneme kõvad maksud peale. See on tendents teatud sihis edasiminemiseks. Ka on teada, et need suunad, mida mööda meie ehituslaenu alal oleme läinud, nimelt et viimasel ajal ei tahetud ehituslaenu anda üksikutele isikutele vaid ehitusühingutele, mis aitas suurema hulga isikuid asja juurde tõmmata, see on teatud kadedust äratanud vanade majade peremeeste seas ja on ka teatud vahekorrad loonud. Mul on peaaegu iga päev tegemist sellega, kuidas lepitada isikuid, kes elavad üürnikkudena uutes ehituslaenuga ehitatud ma-

jades, ja peremeestega, kes majade ehitamiseks on saanud riiklikku ehituslaenu. Seal näen niisuguseid nähtusi, mis mind paratamata panevad kahetsema, et puudub seaduslik alus, mis aitaks neid küsimusi lahendada. Teatavasti ei käi uuestiehitatud majad üüriseaduse alla, ja linnavalitsus on jõuetu aitamisel, lahendada neid vahekordi, mis siin tekivad. Kui nüüd lõpuks siin arvesse võtta seda statistikat, millest kõneles lugupeetud härra minister Masing, mille juures ta ütles, et meil on statistikas registreerimata kõdunenud katused ja lagede rikked, siis pean ka mina soovivataks, et kui niisugust statistikat üldse võimalik peaks olema teha, siis peaks registreeritama ka need põhjused, mis suhetes on katuse parandamine tegemata jäänud. Mina tean, et seda on tehtud selleks, et üürnikke korterist välja suruda. Härra minister naerab selle peale, kuid kui võtate Riigikogu protokollid, siis leiata sealt andmed, mis tõendavad, et asjad niikaugele on läinud, kus elanikud on oma korterites üles tõmbanud presendid juhtumistel, kui majaperemes katust rikkus. Vaadake, niikaugele sunnitakse üürnikkudel minema. (J. Mürk, mo: Kas üüriseadus parandab seda seisukorda.) Ütlen Teile, et ka uute korterite juures tuleb neid küsimusi lahendada, kuid siin puudub meil asjasse vahelesegamiseks seaduslik alus. Kui minul selleks üüriseadus alusena tarvitada oleks, siis ma ei kasutaks nii, et politseiniku juurde kutuksin, vaid püüan tõsisemalt rääkida nende inimestega, kes minule oma seisukorda kaebavad. Kas üüriseadus seda seisukorda lahendada aitab, kas üüriseadus niiroodi peab olema, selles mõttes on mul juhus olnud sõna võtta. On halb, et üüriseadus, mida viimast korda parandati mitme aasta eest, pidi kestma mitu aastat. Arvan, et seda oleks pidanud katsuma juba ühe aasta pärast lappida. Aga seda ei ole tehtud just sellepärast, et on mindud suure tüki peale välja — üüriseadus kaotatu üldse. Sellest vastand-seisukohast välja minnes oleme mitu aastat pidanud leppima selle üüriseadusega, mis tänapäevastele tingimustele ei vasta.

Nii siis, mina arvan, et niisugused väited, mida lugupeetud rkl. Mürk ette tõi, liiga kerged on ja nende alusel ei saa muuta neid tingimusi, millega meie peaksime üürivahekordade korraldamisel arvestama. Igatahes ei võiks kuidagi sellest kõneleda, et üüriseadus otsekohe kaotamisele tuleb.

Juhataja **M. Martna**: Et järgmine kõneleja rkl. Tonkman kohal ei ole, on sõna rkl. Grimpel'il.

A. Grimpel (tp): Kortteriküsimus on samuti suureulatusega küsimus, kui mitmed teisedki, mis päevakorral on, nagu töötatöölise ja muud küsimused, mille kõrvaldamiseks meie Vabariigi Valitsusel jõudu ega oskust ei ole, mida valitsus ei taha kõrvaldada. Kortteriküsimus on niisugune, millest oleneb palju. Kui korteriolud on halvad, siis selle juures muutub kogu riiklik elu halvemaks, tööliste ja kogu nende inimeste tervis, kes elavad viletsates korterites, läheb viletsamaks. Kui korteriüüri tõstetakse, siis peavad selle tagajärjel ka palgad tõusma, mille järelduseks jällegi elukalliduse tõus on. Kõik need ja muud pahed tulevad ilmsiks sellest, et valitsev ringkond, kes praegu Eesti rahva saatust juhib, ei oleks vallutatud ühest sihist — endile raha teenida, siis igatahes ei imestaks töölisel, kui tullakse välja ilusate sõnadega, ja kui sõnadele järgneksid mõningadki teod, et tahetakse rahva käekäiku parandada, uuritakse tervislikku olukorda jne., isegi arstidepäeval räägitakse tõu-tervendamisest ja paljudest sarnastest ilusatest asjadest, kuid tegelikult näitavad teod hoopis teist. Millest on siis tingitud rahvaarvu vähenemine, suur surevuse protsent, mis viimasel ajal maad võtnud. Kõik arstid nutavad, et see on ilmsiks tulnud ja mõjub halvavalt Eesti rahva peale. Aga neid põhjusi, millest see on tulnud, ei taheta kõrvaldada. Üüriseaduse muutmise ja osalise kaotamise seaduse esitamise puhul peab küll imestama, mispärast tehakse niisuguseid sõnu, et tahetakse rahva olukorda parandada ja Eesti rahvale head teha. Kas see teeb head, kui tahetakse üüriseadust muuta ja osaliselt kaotada. Päevakorrale peaks võetama vana seaduse täiendamine ja parandamine, kui leitakse, et sel seadusel, mis seni maksev on olnud, on puudused. Kui leitakse, et see seadus ei rahulda üürnikke ega majaomanikke, siis tuleb seda parandada ja täiendada, aga mitte kaotada ega muuta. Vabariigi Valitsus ja valitsevad võimud peavad selle järele valvama, et seadust täidetaks, kuid käesoleval juhtumisel on samane seadus jäetud kahe poole eneste hooleks. Tuleb järele valvata, et seadust ei saaks rikkuda ei majaomanikud ega üürnikud.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees

R. Penno.)

Parempoolsed ringkonnad võivad välja tulla sellest, et üüriseadusest ei ole lugu peetud ja et ta otstarbetu on ja ta vaja ära kaotada. Tegelikult ei ole aga asi nii. Üürilised ei ole sellest lugu pidanud sellepärast, et nad ei taha tänavale jääda. Kui mõni üüriline kolib teisest linnast teise, hakkab korterit otsima, siis

ei saa ta teisiti, kui peab majaomanikuga kokkuleppele jõudma. Muidu ei võeta korterisse. Kokkulepe pole aga seadusega kokkukõlas. Nüüd on aga vajalik, et oleks järelevalveasutus, kes vaatab järele, et majaomanik oleks sunnitud üürilist korterisse võtma, kui vaba korter olemas on. Sellepärast tuleks käesolevat üüriseadust parandada ses mõttes, et üürilisel õigus on, kui ta korterit otsib, samasuguseid tingimusi nõuda, mis käiksid üüriseaduse alla. Sellepärast tuleks Riigikogu tähelepanu selle peale juhtida, et kas omavalitsuse kätte, või muu asutuse kätte antaks järelevalve, mis üüride korraldamise enese peale võtaks ja järele valvaks. Kui siin tullakse välja ja kõneldakse, et üüriseadus on kaotatud välismaadel, teistes riikides jne., siis tuleb küsida, kas siis meie valitsevad ringkonnad tahavad end võrrelda välismaaga, tahavad nii teha ja nii valitseda, kuidas teistes riikides valitsetakse. Meie teame aga, et teised riigid on elanud mitmed sajad aastad, ei ole ära surnud vaid virelevad edasi, kuna meie riik, kes üle 9 aasta on elanud, juba katastroofi eel seisab. Kuidas Eesti riigi valitsejad saavad võrrelda end välismaaga, seal võidakse kõik teha, siin mitte. Kui tahetakse olla demokraatlik vabariik, siis peab selle järele valvama, et rahval vähegi hea elada oleks. Kuid nüüd sihitakse ikkagi sinna poole, et teatud klassil oleksid võimalused käes, et siis riigi varandusi ja rahva varandusi enese kätte saaks kiskuda. Kui siin ette toodi, mispärast olukord nii halvaks on muutunud ja mispärast remonti ei tehta, et majad lagunevad, siis sellepärast, et remonti ei taheta teha sihilikult, et üürilised oleksid sunnitud neist korteritest välja minema, ei taheta maju remonteerida ja parandada selle mõttega, et ei taheta naeruväärilise hinnaga kortereid välja üürida, vaid oodatakse paremaid aegu, millal saaks niisugust tasu, mis neile ja nende taskutele väga kasulik oleks. Ei saa kahevahel olla, et sellega tahetakse ühele kildkonnale kasu tuua ja korterioludesse veel suuremat segadust tuua, kui see meil praegu valitseb. Sellepärast leian, et käesolev seaduseelnõu tuleb tingimata tagasi lükata, ja Riigikogul tuleb selle peale mõelda, et käesolev üüriseadus tuleks niiviisi parandada, et sellest üürilistel kasu oleks, et üürilised võiksid saada neile väärilisi kortereid, mis halvasti ei mõjuks nende tervise peale. Sellepärast tuleb käesolev seaduseelnõu I lugemisel tagasi lükata.

M. Martna (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Paljalt mõni sõna selgituseks. Härra minister Masing tähendas, ma olevat öelnud, kui Inglismaa võib üüri, mida üürnikud maksta ei suuda, ära tasuda riigikas-

sast, siis võib seda Eesti ka. Nii ei olnud minu mõte. Ma ei toonud näiteid üksi Inglismaalt, vaid ka teistelt maadelt ja tahtsin seda põhimõtet riiklikult ära näidata, et riigivalitsused maades, kus korterikriis suur on, püüavad esiteks korterikriisi lahendada majade ehitamise kaudu ja kui majaehitamine nii kalliks läheb, et üürnik ei suuda üüri vastavalt maksta, siis püüavad need riigid ja valitsused abiks olla, et kapital, ühes ka üürnikud, selle alla ei kannataks ja kõrgemat üüri ei tarvitseks maksta kui neil võimalik. Ma ei toonud ühtki riiki otsekohe eeskujuks, küll aga tahtsin seda öelda, et selles suunas on teistes maades teid otsitud ja leitud, ja et ka meie peame teid otsima ja leidma. Teid leida võiksite juba sellegagi, kui meie ehituslaenu andmise kõrval ka majade parandamiseks laenu annaksime, nagu seda isegi juba tehtud on.

Mis puutub kahesse arstisse, kes töö-hoolekandeministeeriumi eesotsas on, siis ei mõtle ma sugugi seda, et need kaks arsti korterikriisi kaotaksid. Ma arvan; et ma selgesti ütlesin, et meil elukorterite kitsikuse lahendamise suunas vähe tehtud selles suunas, mille poole püüdma peaksime. Kui seni sellele teele asutud ei ole, siis sellepärast, et need härrad, kelle käes juhtiv tegevus oli, neist pahedest küllalt aru ei saanud. Ma loodan, et arstid vähemalt viletsate korterioludega kokku puutuvad ja paremad asjatundjad on, kui teised isikud, kellel tervishoiu alal nõnda tegemist ei ole. Seda ma mõtlesin. Ja ma mõtlesin siin puudutada neid pahesid, mida võimalik oleks korterite järelevalve abil teataval määral kõrvaldada. Seda tehakse igalpool, ka niisugustes kohtades — ma võiksin nimetada Helsingit, kus korterite ülevaate direktor ütles: Ma tean, seal on niisuguseid kortereid, mis elamiseks ei kõlba, kuid ma ei või neid selleks tunnistada. Ma ei või seda teha, sest ma tean, et inimestel, kes seal elavad, siis kui neid sealt välja aetakse, kuskil varjupaika ei ole. Aga seesama härra ei öelnud, et: minu tegevus ei ole sugugi kasulik, mulle maksab linn ilmaaegu palka. Seda ei öelnud see härra mitte. Ta teadis väga hästi, et tal siiski väga palju võimalik teha oli, tegi ja praegu teeb.

Kui ma siin kahte arsti nimetasin, siis selles lootuses, et asjatundlikud härrad mõnda neist pahedest kõrvaldada aitaksid, kui nad valitsusele ette paneksid, teatavad seadused selles suunas maksma panna.

Härra Mürk oli minu kõnest valesti aru saanud, kui ta ütles, et mina olevat kõnelenud pahedest või headustest, mis siis oleks, kui üüriseadus ära kaotataks järk-järgult. Järk-järgulisest ära kaotamisest ma sugugi ei rää-

kinud. Rääkisin ainult sellest ja püüdsin põhjendada, et üüriseaduse ärakaotamine praegu võimalik ei taha olla. Niisama ei toonud ma arvusid ette, kuipalju Helsingis inimesi ühetoalistes korterites elab. Ma tõin seda ette, et Helsingis elab inimesi 4 ja rohkem hinge ühes toas 10.000 elaniku kohta 407, Tallinnas aga 3.900. Praegu pean viimast arvu parandama: ei ole mitte 3.900 vaid 3.770. Muud võrdlust ma Helsingi elanikkude üürivahekorradest ette ei toonud.

Juhataja R. Penno: Sõna on rkl. Tonkman'il. Rkl. Tonkman ei ole siin. Sõnasoovijaid enam ei ole. Lõpusõna on aruandjal. (Aruandja J. Holberg: Ei tarvita.) Aruandja lõpusõna ei tarvita.

Aruandjalt on ettepanek, üüriseaduse muutmise ja osalise kaotamise seadus I lugemisel vastu võtta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu vastu võetud.

Koosolek on 2 tundi kestnud — kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 19.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 19.15 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Juhataja M. Martna: Riigikogu koosolek kestab edasi.

3. Piirituse ja alkohooliliste jookide müügi seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** (loeb): Piirituse ja alkohooliliste jookide müügi seadus.

L. Raudkepp (krst): Käesoleval seadusel on väga suur tähtsus, suurem, kui meie vast ehk aimame. Tuleb otse imeks panna, kuidas see seaduseelnõu I lugemisel läbi lipsas. Mina isiklikult olin selles arvamises, et meie karskusetegelane härra Tõnisson võtab sõna, aga kogemata jäi tema sõnavõtmine välja, ja härra Tõnisson viibib nüüd Itaalias ja on oma armsa aine jätnud siia vaeselapsena. (L. Johanson, stp: Selle pärast see tulepurskamine tuligi!)

Selle seaduse pealkiri on küll õige — ta vastab sisule. Aga sisu on vastuvõtmatu, sellepärast peaks ka pealkiri teine olema. Ta peaks järgmine olema: „Piirituse ja alkohooliliste jookide müügi ja tarvitamise piiramise seadus,“ nagu sarnaseid seadusi on olemas teistes riikides. Meil aga vaadatakse ainult

selle peale, et alkoholiseid jooke õige palju müüa, aga et nende tarvitamist ka piirata, seda ei ole selles seaduseelnõus tähele pandud, Ma püüan seda tõestada üksikute paragrahvide vaatlusel, et siis teha vastav ettepanek, nimelt — anda see seaduseelnõu kodukorra § 50-da põhjal üldkomisjoni ümbertöötamiseks. Aga ma pean selle oma ettepaneku, mille ma teen kõne lõpul, põhjendama.

§ 1-ses on tähendatud, et alkoholsete jookide müük peab olema riigi ainuõigus. See on ju õige — kui teatud ala on monopoliseeritud, siis on kergem temale anda ühtlane suun. Seda võiks riik teha, kui temale kätte on antud alkoholsete jookide monopol. Kuid iga riik ei tee seda, ja kahjuks peab siin üldse tõsiselt konstateerima, et see seaduseelnõu seda ka ei taha teha sellepärast, et praegune valitsus, lubatagu seda öelda, ei taha seda teha. Ja ka rahaasjanduse komisjon ei ole tahtnud teha alkoholi tarvitamisele suuremaid tõkkeit. Kui riik endale nõutab ainuõiguse alkoholsete jookide müügi suhtes, siis peaks ta ka selle peale mõtlema, et tal õige suured kohused on, teatud mõttes ainukohus, kõrgeim kohus selle eest hoolt kanda, et alkoholi monopol ei muutuks riigile ja rahvale kahjulikuks. Selle seaduse põhjal, mis meil praegu käes on, tuleb kindlasti ja selgesti ja põhjendatult konstateerida, et sarnasel kujul on seadus meie riigile ja rahvale ilmtingimata väga kahjulik, mida lähem tulevik meile vististi näitab. Huvitav on tähele panna, et see alkoholsete jookide müügi seadus, mis vastu võeti II Riigikogus, piirab alkoholsete jookide tarvitamist palju suuremal määral, kui praegune seaduseelnõu. Selles mõttes ei lähe meie siis mitte mäest ülesse, vaid tahetakse allapoole hakata liikuma, mis on väga ja väga halb sümptom.

Mina nimetaksin edasi § 3-da esimest märkust, kus on öeldud: käesoleva paragrahvi punkt 3-das nimetatud kauplustes on lubatud kaubelda ka muude kaupadega. Juba kohe alguses on näha, et siin tahetakse üle kallata alkoholi-õnnistusega, võiks öelda, kõik kauplused. Iga kauplus võib omale loa nõutada alkoholsete jookide müügiks, ja arusaadav, et siis tuleb rohkem ostjaid, mitte vast ehk tuleb, vaid tingimata rohkem tuleb ostjaid. Nad ei osta muidugi niipalju muud kaupa kui peajasjalikult alkoholi, ja seda on tarviski. See annab kaupmehele rohkem raha, ja seaduseelnõul on see siht, et ka riik saaks rohkem raha. Juba see märkus on täiesti vastuvõtmatu neile, kes alkoholiküsimuses tõesti tahavad mõelda riiklikult. Edasi veel, teises märkuses on öeldud, et napside ja likööride vabrikute ladudest, suurematest viinastest

ja -ladudest on keelatud vähem kui 5 liitrit jooki korraga välja lasta. Valitsuse ettepanekus oli see arv 10 liitrit. Komisjon vähendas liitrite arvu, olles sel arvamisel, et ta selle läbi veel rohkem piirab alkoholsete jookide tarvitamist. Kuid efekt, tagajärg on hoopis ümberpööratud. Valitsuse eelnõu tahtis ära tähendada, et vähem oleks võimalust suuremal hulgal osta alkoholi, et seda ei või iga mees teha, vaid et ainult ülesostjad võiksid korraga osta 10 liitrit. Komisjon arvas aga valitsuse ettepaneku osadid piirata ja vähendas kvantumi 10 liitri pealt 5 liitri peale, see tähendab: ta tegi kättesaadavamaks alkoholi ostmise kodanikkudele. Ei ole tarvis palju osta, võib ka vähem osta. (Aruandja B. Oja: Kui suur see arv on?) See oleks 10 pudelit. Komisjoni arvamise järgi ei ole see palju, sest puudub tosinast 2 pudelit ja kuraditosinast 3 pudelit. (J. Zimmermann, väljaspool rühma: Kas temal ka oma tosin on?)

Väga huvitav on § 6. Seda paragrahvi võib nimetada klassiliseks. Ma ei oleks oodanud, et Vabariigi Valitsus ja rahaminister, kelle teeneid ja oskust mina isiklikult väga hindan, oleksid esinenud niisuguse paragrahvi. Selles paragrahvis on öeldud, et alkoholsete jookide müügi avamiseks annab luba üks kord aastas kõigile müügikohtadele aktsiisi peavalitsus. Siis tuleb loetus: ohvitseride kogudes, kaitseliidu ja sõdurite kogudes — sõjaministri, politseinikkude kogudes, — ma arvan, et siin peaks olema mitte kogudes vaid kogudes — (Aruandja B. Oja: Ei, kogudes.) — siseministri; raudteejaamades, rahvusvahelistes vagunites ja laevadel, teedeministri ja muudes müügikohtades linnades — kohaliku linnavolikogu, maal — kohaliku vallavolikogu või alevivolikogu ja maavolikogu nõusolekul jne.

Tuleb nii välja, et seatakse sisse iseäralikud eelkoolid, kus õpetatakse alkoholi joomist. Kui näiteks keegi on kaitseliidu teenistuses, või on seal olnud, ja kui ta oma sõduri ja kaitsväekohused on täitnud, siis õpetatakse teda seal selle seaduse põhjal tarvitama alkoholi, et siis pärast, kui ta iseseisev kodanik on, ei loobuks ta sellest heast harjumusest ja aitaks sellele kaasa, et riik võiks saada rohkem sissetulekuid alkoholi müügist. Nii et soovitakse selle seaduseelnõu järgi, et sõdurid hakkaksid väiksel viisil tipsutama ja napsutama ja et siis pärast poole nad võiksid areneda joodikuteks. Seda võib siit otsekohe välja lugeda. Samuti on väga ebasoovitav, et politseinikkude kogudes on alkoholi joomine võimaldatud. Ma olin seni arvamises, et siin peab olema sõna „kodud“ sõna „kogud“ asemel, aga aruandja hüüdis vahele, et just

tuleb lugeda kogud. Meie teame, et meil on suur poliitiline rühm — põllumeeste kogud, aga et on olemas ka politseinikkude kogud, seda ma kuulen esimest korda. Seal on nähtavasti suur vajadus, et sinna võtta alkoholi, ja kui siin räägitakse nähtavasti suurematest kogudest, jääb niisugune mulje, et Eesti rahvas kuritegevuses ei ole küllalt rekorde üles seadnud. Meie teame, et teatud rekord on enesetapmiste suhtes kätte saadud, kus alkohol ka oma mõju avaldab, võib olla on veel mõned teised rekordid. Nähtavasti soovitakse näidata kogu kultuurilma ees, et Eesti veel suurematele rekordidele jõuab, ja siin peab politsei kaasa aitama, ning mitte politsei, kellel on selge pea, vaid politsei, kellel on õige palju auru peas, selleks, et kodanikud võiksid seda rohkem korda saata kuritegevaid akte, ja Eesti jõuaks sel alal veel kaugemale. Ja kui siin jutt on politseinikkude kogudest, siis tuleb mulle jälle midagi mõttesse... (M. Laarman, põl: Mida Teie seal räägite, ei saa aru!) Väga kahju, et Teie sellest aru ei saa. Meie võime viimaks nii kaugale jõuda, et näiteks ka kooliõpetajad hakkavad nõudma omale kogusid, kus nad võiksid juua alkoholi. Kui politseinikkudel, sõduritel ja kaitseliitlastel see võimalik on, miks siis mitte ka õpetajatel. (Vahelhüüded. Naer. — O. Gustavson, stp: Kuidas kõlaks näiteks — konsistoriumi kõrts!) Loogika on küll see, et kui meie järjekindlalt edasi läheme, siis iga seisus ja ametiühis hakkab omale soetama niisuguseid alkoholsete jookidega kodusid, nii et on kaunis palju väljavaateid olemas, et algus, mis käesoleva seaduseelnõuga on tehtud, hakkab laienema, ja meie edeneme oma riigi alkoholiseerimises. Meie teame väga hästi, et on olemas riigi finantseerimine, elektrofitseerimine, militariseerimine. Nüüd tuleb veel üks „seerimine“ juurde, nimelt alkoholi-seerimine. See paragrahv näitab kindlat tendentsi riigi ja rahva alkoholiseerimise poole. Selles paragrahvis on huvitav kolmas kogu, nimelt raudteejaamad, millest mul juba kord juhus oli rääkida. Seal on isikuid, kes on ebakaines olekus ja kes väga palju võivad tülitada kaineid kodanikke. Nähtavasti leitakse, et ikkagi see õigus peab olema neil, kes riigi alkoholi tarvitavad, ja võimaldatakse raudteejaamades igalpool avada alkoholiseid laudu, et võimalikult palju võidaks juua ning joodikute arv suureneks alatasa. Kui meie praegu sõidame raudteel, siis leiame jaamu, kus mingisuguseid einelaudu ei ole, aga kui hakkab maksma käesolev seadus, siis meelitab ta igal pool üles seadma kas või väikese kapikese, kus võiks juua alkoholi. Veel iseloomulikum on § 6., siin on oktoobrikuule meelde tule-

atud, mis ta tähtsus on. On ju oktoobrikuu viinakuu, ja et ta oma endisest kuulsusest midagi ei kaotaks, siis on rahaministeerium meelde tuletanud ta vana nime, selle kuu jooksul antakse välja lubasid alkoholi müümiseks. Ma nimetaksin ka § 7-dat, kus kantakse väga hoolt selle eest, et kui 3 aasta peale on luba antud, et siis kuidagi viisi keegi ei võiks seda luba ära võtta, et see oleks kindlustatud 3 aasta peale, sest ühe aasta jooksul ei või alkoholi joomist ära lõpetada, kuna kolm aastat suudavad kodanikkude peale sedavõrt mõjuda, et nad hakkavad selle seaduse sihti taipama. On hea ja kasulik asi, kui kodanikud ära harjuvad alkoholsete jookide liialdase tarvitamisega. § 8. on öeldud: loata üleandmise või üleviimise korral võetakse luba aktsiisi peavalitsuse korraldusel ära ja tunnistatakse maksusetuks. See on klassiline lause: igalpool, kus seaduses on ära tähendatud, et midagi seaduses lubamatut on tehtud, seal on karistus määratud. Nähtavasti on see asi nii suur ja tähtis, et kui siin eksimine ette tuleb, siis ei määrata mingisugust karistust selle eest.

Edasi § 9. Seal on öeldud, et alkoholsete jookide müügikohtade avamiseks üüritud majades on tarvilik majaomaniku kirjalik nõusolek. Siin on mõeldud ainult majaomanikkude peale, neid on üksi tähele pandud. Kuidas üürnikkude seisukoht on selles asjas, kas üürnikule on vastuvõetav, et selles majas avatakse kõrts, et temal on au elada majas, milles kõrts asub. Seda ei ole siin tähele pandud — ei tema meeoleolu ega rahu.

§ 10-st näeme, kui kaugel tohib olla koolist, kirikust, kasvatustamajast, haigemajast ja muudest niisugustest avalikkude asutustest alkoholsete jookide müügikoht. Siin on selleks määratud 500 meetrit. Sellega peab kõrts kirikust, koolist, kasvatustamajast, haigemajast, vangimajast, kasarmust ja vallamajast 500 meetrit eemal olema. Kuid siis on seda kaugust vähendatud seal, kus asub raudtee. Muidugi 500 meetrit näib ja kauge maa olevat, iseäranis, kui mees kõrtsist tuleb ja teed mitte üksi pikuti, vaid ka laiuti mõõtma hakkab, missugusel korral see 500 meetrit muutub vast 5.000-eks meetriks ja temale näib see 5 kilomeetri kaugusena. Seda võib nii seletada, et see maa, mis meile, kainetele inimestele on lühikene, see neile, kes ohtrasti alkoholi tarvitavad, päris pikana tundub.

§ 10. Märkuses on öeldud, et aktsiisi peavalitsusel on õigus kokkuleppel politsei peavalitsusega kohalikke olusid silmas pidades eelpool tähendatud kaugusi üksikutele juhtumistele vähendada. Siin on täielik omavoli antud politsei peavalitsusele ja aktsiisi peavalitsusele, et nad võivad kohalikke olusid sil-

mas pidada. Mis need kohalikud olud võivad olla? Joodikute huvid, muud ei midagi. (L. Johanson, stp: Kas Teie nii hindate politseid?) Meie politsei tegevust hindan kõrgelt, aga käesolev seadus vaatab politsei peale hoopis teises mõttes.

§ 11-as on öeldud, et seal, kus lõhkeainete ja laskemoona laod on, seal võib alkoholsete jookide müüki lubada ainult üle 500 meetri kaugusel. Muidugi, kui alkoholi liigne tarvitamine tekitab sarnaseid suuri kahjusid, nagu oli läinud aastal, kus õhku lasti 30 kuni 50 miljonit, — siin ei ole just põhjust arvata, et see just alkoholi mõjul juhtus — siis on käesolev paragrahv väga tähtis, mitte sellepärast, et selle tagajärjel 30 või 50 miljonit ainelist kahju võib saada, vaid tähele tuleks panna seda, kui suurt kahju sarnane alkoholsete jookide levitamine toob rahvale. Siin ei ole juttu 30—50 miljonist, vaid 500 miljonist, mida tahetakse rahvalt saada riigikassasse.

§ 12 näeb ette, et linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogudel on õigus keelata vastava omavalitsuse piirkonnas alkoholsete jookide müüki. See on teatud lohutuseks. Aga kui tähele panna, missugusel kujul tahetakse piirata alkoholi tarvitamist, siis ei ole tarvis kaugele minna, vaid jääme peatuma Tallinna juurde. Meie teame, kuidas siin majaomanik Trakman väga südilt kaitseb, et kõrtse ikka veel avataks, kui tulevad vastavad ettepanekud. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Kes ei anna järele? (O. Gustavson, stp: Mürk!) Ma räägin härra Trakman'ist, mitte teistest härradest.

§ 13. alla, mis mõnele ebausklikule inimesele on väga õnnetu, on paigutatud rahvahäälendamise võimalused selleks, et ära keelata alkoholi müük teatud piirkonnas. Kuid see on ainult osaline, sest edasi on öeldud: Keeluõigus ei käi piirituse-, õlle-, napsi-, veini- ja likööri- ja -ladude, -tagavaraladude ja veinitehaste keldrite kohta, kuna laod, tagavaralad ja keldrid on harilikult samasugused kõrtsid. Seal võib lahtiselt hoida alkoholset jooki kolmeliitrilises kvantumis. (Aruandja B. Oja: Nii see ei ole!) Võib olla, eksin mina selles asjas. (O. Gustavson, stp: Inimene on ju ekslik!) Igatahes on § 13. õnnetu, kuid õnnelik tahtev olla, on otsustarbekohatu. Sellepärast tahaksin uskuda, et rahvas ise näitab, et tema teisel arvamisel on, kui rahaministeerium ja rahaasjanduse komisjon, kes selle seaduseelnõu meile esitas. (O. Gustavson, stp: Aga kirik oli vana-nasti kõrtsi poolt!)

Edasi peatuksin § 15. juures. (K. Tonkman, põl: See § 13. jäi igatahes väga tumedaks. Kas tahate seda paragrahvi

kustutada, või mis Teie mõtlete?) See paragrahv tahab õnnelik olla, kuid on satunud õnnetu numbri — 13. alla.

§ 15, p. 7. on ette nähtud, kuidas need, kes on eksinud alkoholsete jookide müügi-seaduse ja määruste vastu, võivad ometi jälle alkoholi müügiõiguse oma kätte saada kahe aasta pärast, müügikoha sulgemisest või karistamisest arvates. Mul tulevad praegu meelde kuningas Taaveti sõnad, kes ütles oma poja kohta: Käige minu poja Absalomiga õrnalt ümber. Nii võiks öelda, et ka nendega, kes eksinud selle seaduse vastu, tuleb õrnalt ümber käia. Kuna mujal on maksev sarnastel kordadel kolmeaastane aeg, vähendatakse see arv siin kahe aasta peale, et viinamüüjad, kes eksinud, näeksid, et see seaduseelnõu nende vastu eriliselt tähelepanelik on.

Edasi võiks veel nimetada, missugused tagajärjed võivad ilmsiks tulla selle seaduse elluviimisel. Näiteks leiame § 18.: „Alkoholiliste jookide müügikoha omanik ei tohi kuulutuste kaudu märku anda naisteenijate olemasolust.“ Mis märku seal veel anda, kui seadus soovib, et kõik kodanikud läheksid sinna ja näeksid, mis seal tehakse. Ei ole siin enam mingisugust märguandmist tarvis. (L. Johanson, stp: Kas Teie selle soovitate ära kaotada?) Seaduse sisu on niisugune, ja joomakohti on niipalju, ning kodanikke meelitatakse niisuuarel arvul sinna, et nad ise näeksid, kuidas lugu on.

§ 20-das öeldakse, et alkoholsete jookide müügikohtadel peab sellekohane silt olema. Ma ei tea mis selle sildi peal siis peab õieti üles loetud olema, sest need müügikohad müüvad nii väga mitmesuguseid alkoholseid jooke, nagu õlut, veini, likööri, ühesõnaga igasugu vedelat ja mittevedelat kaupa. (L. Johanson, stp: Ei saa aru, mis see mittevedel kaup seal on? — K. Tonkman, põl: Kuidas see siis Teie arvates peab olema?) Igatahes müüakse seal väga palju alkoholseid kaupe ning arvatakse, et müügikoht peab selle kõik panema sildile ja ka eriparagrahvis peab selle ära ütleva.

Siis on veel ette nähtud kahes või kolmes paragrahvis, et ei tohi selle seaduse vastu eksida. Näiteks ütleb § 22, et alkoholsete jookide müügikohtade pidajad on kohustatud tähen-datud jooke otseteel omandama seaduslikul alusel tegutsevatest valmistus- või müügikoh-tadest. Tähen-dab, et on veel olemas teisi, kohti, kust võib saada alkoholseid jooke, vist on mõeldud selle all salaviina müügikohti. See on üks väga tähtis punkt. Mina jälgisin suure huviga, missuguseid mõtteid ja kelle poolt avaldati selle asja kohta komisjonis. Näiteks oli härra Laidoner sellel arvamisel,

et salaviinamüügi vähendamiseks on tingi-mata tarvis, et kodanikud võiksid vabalt ja väga paljudest kohtadest saada alkoholseid jooke. See oleks kõige parem abinõu salaviina-müügi vastu. Ma nimetaksin paralleelina veel teisi ettepanekuid juba omalt poolt, mis tabab umbes selle mõtte tuuma. Meil on palju vargaid, kui tahame, et vargusi oleks vä-hem, peame võimaldama, et neid avalikult rohkem võiks teha, arusaadav, et siis salaseid oleks meil vähem. (M. Laarman, põl: See lonkab nüüd viie jala peal.) Ma nimetasin eelarve-komisjonis teisi võimalusi, aga lugupeetud härra Laarman, kellest ma sel-les arvamisest olen, et ta tunneb maaolusid põh-jalikult, ja oma röömuks olen märganud, et härra Laarman väga vastuvõtlik on parematele ideedele, vaidles eelarve-komisjonis minule vastu, kui ma salapiirituse-müügi suhtes esi-nesin küsimusega, kuidas seda lugu paran-dada. Kui salaviinamüük on hädaks ja häbiks saanud tervele rahvale, siis tuleb ometi rah-vast üles kutsuda, et ta ise selle vastu võit-leks. Aga härra Laarman ja teised lugupeetud Riigikogu liikmed on sel arvamisel, et kõik tehku politsei. Kuid politseile tahetakse õige palju juua anda alkoholi, kuidas ta saab seda teha? Politsei ei saa igalepoole tungida. Mul ei ole mingisuguseid andmeid, kuid teoreeti-liselt võin oletada, et võib ju mingisugune kok-kulepe olla salaviinamüüja ja piirivalvuri vahel. See on ometi võimalik, nii et meie politsei ja piirivalve ükski ei saa sellest pahest jagu, vaid siin tuleb terve rahvas üles kutsuda. Ma küsisin eelarve-komisjonis, kas võib sa-laviinamüügist politseile teatada, siis öeldi, et see on praegumaksvas seaduses ette nähtud, isegi see, et ülesandja võib saada tasu. Aga ebaselgeks on jäänud küsimus, kui asi koh-tusse läheb, kõiki tahetakse kohtu ette viia, siis peab ka see, kes üles andis, tunnistajana üles astuma. Siis ei ole kasu niisugusest pa-ragrahvist. Ma lugesin lehest, et selle sea-duse arutamise puhul oli kõnet karskusekura-toriumidest või seltskonna osavõtust võit-lusest alkoholismi vastu. Seal leiti, mulle jäi meelde kindral Laidoner'i nimi, et selts-konda ei võivat rakendada sellesse töösse. Minu arusaamise järgi on sarnane arvamine ebaloogiline: kui asi on hädatarvilik rahvale, siis tuleb kasutada rahva seast neid jõude, kes on valmis siin tegutsema, et võidelda salaviinamüügi vastu. Antagu võimalus, et kodanik ise võiks üles anda kohad, kus müü-akse salaviina, nii et see talle sekeldusi ei teeks, ja tingimata peab salaviinamüüja ära tundma, et talle on vastane tõusnud, kellest jagu ei saa. Aga kui komisjonis ja Riigikogus ütleva: jah, salaviinamüüjate võim on nii

suur, et nende vastu ei saa võidelda, siis annab see neile ainult hoogu. Seaduses peaks olema näha, kuidas rahvas võiks võidelda salaviinamüügi vastu. Käesolevas seaduses on ette nähtud, et alkoholsete jookide müüjad on kohustatud seaduslikul teel endale muretsema piiritust. Aga kui seda ei tehta, mis sünnib siis? Sellest ei ole ühegi silbiga kõneldud. Peale selle koha ei tule salaviinamüüja mainimist ette: teda ei panda tähele, teda ei taheta tähele panna. Ei taheta arvestada, kui suure hädaohuga on võidelda. Meie ei saa, meil ei ole tarkust, et saaksime minna kaugemale salaviinamüügi vastu võitlemises. Ja siin just avaldub, nagu siit Riigikogu kõnetoolilt öeldud või vahele hüütud, teatud Kerenski printsiip kõige puhtamal näol, — olgu vabadus kõigeks. Arvatakse, et ei saa ju kodanikke ahvatleda selleks luuretöök, et võidelda salaviinamüügi vastu. Ja meie rannaäärsed kohad — nad on juba ära mürgitatud. Ma olen kuulda saanud, et muidu täiesti kristlikud inimesed vaatavad salaviinamüügi peale kui teatava teenistuse peale, ja nende südametunnistus on selle juures täiesti vaba, nad on seega harjunud, ja see andub põlvest-põlve edasi, nii et meie rannikud on täiesti ära mürgitatud, ja tulevad siis ka komisjonides ja Riigikogus mõtted avalikuks, et ei saa siin midagi teha, et tuleb sellega kui paratamatusega leppida. Salaviinamüük on meil nii tugev, et tuleb meil siin kapituleerida. Oleme ära võitnud oma välised vaenlased, aga siin tunnistame, et ei ole midagi peale hakata! Ja see on väga kurb ja võib see saada riigile ja rahvale saatuslikuks. (L. Johanson, stp: Salaviin saab saatuslikuks?! — Avalik viin saab saatuslikuks! Paljude seda salaviina on!?)

Siis veel — kui nüüd arvatakse, et alkoholsete jookide müügi seadus ometi aitab välja tõrjuda viina salast müüki, siis ei tule selle peale palju lootusi panna, sest salaviina suudetakse ikkagi pakkuda odavamate hindade eest, ja siin on see peamotiiv: kui aga saaks odavamalt alkoholi! (Aruandja B. Oja: Ega siis salakõrtsidest odavamalt ei saal!) § 30 nimetab, et paragrahv 5. nimetatud müügikohtades, kus viinamüük lahtiselt lubatud, tohib viina, likööri, napse ja marjaveine kuni 3 liitrini igast liigist lahtiselt hoida. Alguses ei ole kohe selge, mis jaoks „lahtiselt hoidmine“ öieti on, aga kui mõelda lõpuni, siis kõik see lahtihoidmine on kaheotsaga asi: ühelt poolt tahetakse näidata, et ainult 3 liitrit, mitte rohkem on lubatud lahtiselt hoida, aga teiselt poolt, et kraan olgu lahti; kui natuke ära juuakse, on võimalik juurde kallata. Teiste sõnadega: 3 liitri suurune lahtihoidmine ei ütle mitte midagi:

vaadake, meie piirame, nii öeldakse, aga seal sees on ometi lahtine kraan — las voolata ühtelugu.

§ 32. on nimetatud veinikeldrid ja -kauplused, eriti veinikeldrid, mis mind siin huvitavad. Võiks arvata, et veinikelder on selleks, et seal on vein tagavaraks, aga mitte joomiseks, aga selles paragrahvis on nii nimetatud, et sealsamas võib juua. Selles paragrahvis on öeldud, et seesjoomiseks võib veini lahtiselt hoida igast liigist kuni 3 liitrini. Niisugused määrad selles seaduses on, ütlesin otsekohe, jesuiitlikud.

Mõnikord, kui meie seadusi arutame, tuleb ilmsiks, et mõni väike üksikasi on kõrvale jäänud, missugust viga pärast võib kuidagiviisi muutmise teel kõrvaldada. Aga selles seaduses on mõned väikesed üksikasjad väga täpselt ette nähtud. Näiteks § 34. on öeldud: „Lahtiselt müües tohib tarvitada aga ainult klaase või kruuse, milleljoonega peale on märgitud nende mahutus sellekohase pealkirjaga. Müügil peab joogipind mörgini ulatuma.“ See tähendab, et kaitstakse jooja huvisid, et kuidagi viisi vähem ei anta, kui selle joone, et võiks öelda, nagu sakslased ütlevad: kui ta oma strichi saab pähe, et see vastaks selle joonele, mis on olemas klaasi peal. (L. Johanson, stp: See on karuteene karskusele. Mitte ükski inimene ei julge enam karskuse ettepanekuid....) Härra Johanson, ma ei saa aru, miks Teie niisuguses arvamises olete? See on täiesti valearvamine. Tahaksin alla kriipsutada seda tendentsi, kuidas talitatakse mõnes asjas. Ma olen Teiega nõus ja võtan mulje tagasi, mis see jättis Teie peale. Tahaksin vormilisest küljest tähendada, kuidas seadus mõnda joont täpselt tähele paneb, sealjuures ei pane tähele aga seaduse ulatust ja suuri ning halbu tagajärgi. Seda tahtsin alla kriipsutada.

§ 35. ütleb, et tahetakse levitada rohkem kergemate ja vähemkangemate alkoholsete jookide tarvitamist. Selle vastu ei või ju midagi olla, põhimõtted on isenesest õiged, muidugi esineb siin kruus ja juba varem nimetatud joonega.

§ 36. esimene märkus hoolitseb selle eest, et alkoholist meil nappust kätte ei tuleks: „Selle paragrahvi esimeses ja teises lõikes nimetatud müügikohtades peab igal ajal tarvilikul määral viina kinnistes pudelites tagavaraks olema.“ Ikka ja alati peavad olema tagavarad.

§ 37. — ma nimetaksin seda paragrahvi jesuiitlikuks — on öeldud, et alkoholsete jookide müügikohtadest on keelatud müüa neid jooke alaealistele alla 16 aastat, alg- ja keskkooli kasvandikkudele kooli välismärgiga ja joobnud

isikutele. On selge, kui algkooli või keskkooli kasvandikul seda märki mütsi ees ei ole, võib temale alkoholi jooki müüa. Niipea aga, kui märki mütsi küljes nähakse, keeldutakse temale alkoholi müümast. (Aruandja B. Oja: Oh seda jumalikku lihtsust!) Üldse on sellele seadusele nagu märk külge pandud, nagu tahetaks temaga piirata alkoholi tarvitamist; kuid see on ainult märk — päriselt laiendab see seadus alkoholi tarvitamist. (L. Johanson, stp: See paragrahv keelab joomise kõigile, kes alla 16 aastat vanad on!) Nüüd on huvitav see asjaolu, missugused vastolud siin ilmsiks tulevad. Karsklased, kes töötavad koolipõllul, püüavad kasvatada õpilasi selles suunas, et kodanik, kes võib olla ka vähesel määral tarvitab alkoholi, ei ole riigi ideaal. Võtame aga selle seaduse ja seletame kasvandikkudele, mis selle seaduse siht õieti on, siis saab õpilane mulje, et koolis õpetatakse ühte, kuma tegelik elu seal lausa vastupidist seletab. Siin on süsteemipuudus, millega võiks saavutada mingisuguseid tagajärgi rahva ja riigielu tõstmiseks.

See on täielik lõhestus meie ideaalides, aga seadusandlus, seadused peaksid tahtma midagi muud. (Aruandja B. Oja: Kõige suurem „muu“ on Teie kõne praegu.) Meie rõhutame seadusega, et kindla süsteemi lõhestamine on hea, kindla süsteemi ning kava puudus.

§ 39. on ära tähendatud päevad, mil ei või müüa alkoholiseid jooke. Nende päevade arvu võib tingimata veelgi suurendada. Selle paragrahvi teine lõige on väga huvitav ja kõlab järgmiselt: „Siseministril on õigus korra alalhoidmiseks müügi aega kohalikkudele nõuetele vastavalt piirata või müüki ajutiselt sulguda.“ Ahah, arvatakse ometi, et kui niipalju juuakse alkoholi, siis ikka korratusi tuleb ja tuleb vastav lõige seadusesse võtta, muidu arvatakse, et seaduseandjatel ei olnud ettenägemist selles suhtes. Samuti on viimases lõikes uuesti meelde tuletatud politsei kogud, mis mulle on hoopis uus mõiste, ja ma panen imeks ning pean kahjatsusega konstaterima, et seadus eriti ette näeb, et politseile tuleb võimaldada oma kogudes tarvitada alkoholiseid jooke. Kui politsei seda teeb oma eraelus, siis on see teine asi, aga siin tahetakse näidata Eesti vabariigi kodanikkudele: et jooge õige palju, mida rohkem teie joote, seda parem on; ka politsei peab jooma. Muud muljet ma tõesti sellest seadusest ei saa ja ma olen väga ja väga imestanud, et niisugune seadus on meile esitatud.

Ma nimetaksin lõpuks veel järgmist. Mul oli vajadus pöörduda karskuseliidu poole Tartus umbes 2 kuu eest, kui meil arutati eelarvet,

et saada andmeid selle kohta, kuidas teistes riikides on alkoholi müügi asi korraldatud, ja saatsin sinna eelnõu, et seal, kus ollakse rohkem asjatundlik, kus on kõiksugu andmeid, et seal võidakse vast midagi välja töötada ja siia saata, sest ega mina muidu ei oleks tõstnud oma kätt, kui karskuseliidule määrati toetussumma. Meie oleksime hääletanud ka suurema summa või toetuse poolt. Mina ei saanud aga mingisugust vastust. Tartust lubati küll saata materjale, kuid need materjalid, mis viimaks saadeti, aga mitte otsekohe minule, on kaunis puudulikud. Nii et ma hakkas kahtlema, kas karskuseliit oma tegevusega suudab rahuldada kõiki nõudeid. Seadusandjatel on tarvis materjali ja ometi nad seda ei saa. Riigikogu liige saadab omalt poolt materjalid, aga tagasi neid ei saadeta. See ebahähtus peaks tulevikus kaduma.

Seletuskirja teises lõikes öeldakse, et praegune piiritusetoodang on meie vabrikute ja kartulitoodangu kohta liiga väike; meil tuleb oma piiritusetööstust suurendada ja sellele energilisemalt välisturg otsida, vastasel korral kannataks meie põllumajandus, eriti Põhja-Eestis, kus peajasjalikult kartulid kasvatatakse.

Nüüd on mul selge, mispärast härra Laarman ja teised härrad on selle poolt, et see seadus sarnasel kujul vastu võetaks. Ka sealt poolt soovitakse, et rohkem joodaks, et siis piiritusevabrikud tarvitaksid rohkem kartuleid, ja et põllumehed saaksid rohkem raha müüdüd kartulite eest.

Mõne aasta eest kuulsin, kuidas lugupeetud rkl. Hünerson, praegune siseminister, ütles, et meie peaksime vähendama piirituse produtseerimist, ja seletas, mis teeksime kartulitega. Härra agronoom seletas, et siin pööre võimalik on, kui põllumajanduses teisele süsteemile üle mindaks, nimelt kui kartuli asemel kasvatatakse rohkem juurevilja ja sellega söödetakse loomi, et siis saaks sel teel teisel kujul suuremaid sissetulekuid kartulite asemel, ja et selles suunas tuleks arendada põllumajandust. See mis ütles asjatundja agronoom, on õige, ja ei ole sugugi õige, kui lugupeetud põllumeeste rühm, niipalju kui ma julgen järeldada, tahaks toetada sarnaseid seaduseelnõusid, milles kaitse alla võetakse alkoholsete jookide võimalikult laialdane tarvitamine. Meie kanname siin vastutustunnet oma rahva ja riigi vastu ja selle vastutustundega peame ka hindama seda seaduseelnõu.

Enne kui lõpetada, tuli mul veel üks osalt kõrvaline asi meelde, mida ma nimetan. Nimelt, nii mõnigi kord on kaebusi selle üle kuuldavale tulnud, et meie seaduseelnõudes on olemas defektid. Osalt tulevad need sellest,

et meie seaduseelnõud ministeeriumides välja töötatakse isikute poolt, kes ei soovi arvestada meie uuema aja keelenõuetega. Siin on näiteks § 14: „Siseministril on õigus alkoholiliste jookide müügikohtasid sulguda, kui neis kohtades avaliku korra rikkumised ja käesolevas seaduses üleastumised korduvalt ilmsiks on tulnud.“ Täiesti võdrakeele-pärane sõnade järjestus. Peaks olema: „Siseministril on õigus sulguda alkoholiliste jookide müügikohtasid, kui neis kohtades“ — siin peab võtma lause otsast aegsõna siia „ilmsiks on tulnud avaliku korra rikkumisi ja käesolevast seadusest üleastumisi.“

Kui redaktsiooni komisjon esitab meile paranduse-ettepanekuid oleks kole suu töö, nii et arvan, härrad ministeeriumide ametnikud võiksid kergesti endale omandada meie uue eestikeele reeglid. Selleks on olemas Looritsa grammatika ja seal nimelt leheküljed 159—162. Mina nimetasin seda ainult kõrvalt, kuid tuleks tähelepanu sellele juhtida, et meie seadusandlik töö ka väljaspoolt peaks olema korralik.

Mina lõpetan ja panen härradele Riigikogu liikmetele südame peale selle vastutustunde, mis meil tõesti ja tõsiselt on olemas oma rahva ja tema tuleviku vastu. Sellepärast teen kristliku rahvaerakonna rühma nimel järgmise ettepaneku: „Kodukorra § 50-da põhjal teen ettepaneku, piirituse ja alkoholiliste“ — siin peaks olema alkoholsete jookide müügi seadus anda üldkomisjoni ümbertöötamiseks alusel, mis oleks rajatud vastutustundele rahva füüsilise ja kõlblise hüvekäigu eest ja kultuurse rahva enesekaitse teadvusele, milleks tuleb 1) alkoholsete jookide müügivabadus ja tarvituse suurus märksa piirata ja 2) salaviinamüügi vastu leida mõjuvamaid ja otstarbekohasemaid abinõusid.“

Ja mina loodan väga, et härrad Johanson ja Laarman mõlemad toetavad seda ettepanekut.

M. Laarman (põl): Väga austatud Riigikogu liikmed! Mina arvates on küll otse üleaarne, Riigikogu kõnetooli tulla selle ammutuntud ja tunnustatud tõe propageerimiseks, et alkoholism pahe on rahva elus, et ta rahvale halvasti mõjub jne. jne. Ma olen seda juttu kuulnud umbes 50 aastat, teised nooremad Riigikogu liikmed, neid on suurem hulk, on arvatavasti niipalju seda juttu vähem kuulnud, kuipalju nad nooremad on. Mina arvan, ei tarvitseks seda küll enam kuulutada, ja härra Raudkepp lepib vist isegi sellega, et see meile juba kõigile teada on ja et see meile midagi uudist ei paku, kui tema kuulutab, et alkoholism õige kahjulik asi on, ja alkohol suur rahva vaenlane. Aga ega see paha tee, kui tun-

tud tõdesid veelgi korratakse, sest mõni tõde nõuab väga ja väga palju kordamist. Mina arvan veel peale selle, et võib olla, härra Raudkepil eneselgi on mõni asi tema kõne ajal selgemaks muutunud, kui see vast oli enne tema kõnetooli ilmumist.

Mina ei võtnud sõna selleks, et seda vana tuttavat tõde veel kord korrata, vaid mul oli soov näidata, et mõnikord halb arst pahem on, kui üldse mitte arstida. Mina mõtlen siin alkoholismi tõve arstimise all meie karsklasi. Mina leian, et niisuguste karskusekõnedega, nagu härra Raudkepp siin kõne maha pidas, ka kõige tuliseemale karsklasele võib selgeks teha, et niisugune vool ei tohi õige olla, kus nii õõnsate ja mitte midagi ütlevate sõnadega asja kallale asutakse. Ma pean veel rohkem ütleva — juba algusest peale selle seaduse arutamise juures rahaasjanduse komisjonis näitasid karsklased oma saamatust alkoholismi arstimisel. Meil oli ju II Riigikogu rahaasjanduse komisjonis alkoholismi kahju selgitamas kuulus karskusepostel härra Ernits, ja tema jõudis meile kõigile need karskusemõtted küllalt vastikuks teha, umbes niisama suguse tagajärjega, nagu täna härra Raudkeppi (Aruandja B. Oja: Oli ka umbes samasugune, kui härra Raudkepp. L. Raudkepp, krst: Tühi sõnakõlks!) Täiesti õige, härra Raudkepp, need olid tõesti ainult sõnakõlksud, muud ei olnud midagi seal, ja sellepärast meie kõige selle karskuse mõtte pooldamise peale vaatamata ei saanud härra Ernits'a ettepanekute poolt hääletada. Meie kuulasime pealt — tal olid lõpmata suured paberivirnad ees, suured dokumendid ja aktid ligi ja tema tahtis need kõik kindlasti ette kanda. Minu eelkõneleja härra Raudkepp tuletas meelde muuhulgas rahaasjanduse komisjoni juhataja härra Laidoner'i ühte avaldust ja nägi selles alkoholi pooldamist. Härra Laidoner tegi tõesti rahaasjanduse komisjonis sarnase tähenduse, et meie ei saa ainult sellega alkoholismi vastu võidelda, kui meie surume joomise pöranda alla. Härra Raudkepp tõi kindral Laidoner'i tähendusele mingisuguse võrdluse: vargus olla pahe ja et vargust kaotada, tulla avalik vargus lubada. Kus on siin loogika? Sarnase loogikaga tehakse ka hea asi naeruväärseks, ja härra Raudkepp näitas oma kõnega selgesti, et niisuguseid asju naeruväärseks saab teha.

Mispärast peaausjalikult sõna võtsin oli see, et härra Raudkepp omavoliline oli, ta pani üksikutele rahaasjanduse komisjoni ja Riigikogu liikmetele mõtteid kõrva taha, mida sealte leida ei saa. Isegi minu suhtes ütles härra Raudkepp, et minu arvamine olevat, et kõik tehku politsei. Mis õigusega võib härra

Raudkepp nii öelda? Ma olen just vastupidisel arvamusel, ning usun, et politsei ei ole see õnistusesarv, kes ainuüksi kõik peab tegema avaliku korra loomisel, vaid kodanikud peavad ise korda luua aitama, ka alkoholismi vastu võitlemisel. Härra Raudkepil ei ole mingisugust õigust niisuguseid omapäraseid mõtteid teistele külge pookida. Teie, härra Raudkepp, lugesite rahaasjanduse komisjoni seletuskirjast piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse juurde, et „praegune piiritusetoodang on meie vabrikute ja kartulitoodangu kohta liiga väike; meil tuleb oma piiritusetööstust suurendada ja sellele energilisemalt välisurte otsida, vastasel korral kannataks meie põllumajandus, eriti Põhja-Eestis, kus peaaegjalikult kartulid kasvatatakse.“ Teie aga tegite siit lausest omamoodi järeldused põlumeeste rühma liikmete kohta ja ütlesite meie suhtes, nagu tahaksime meie, et rohkem juuakse, et alkohol rohkem rahva keskel levineks. — Kus on siin loogika? Meie teame, et piiritusetööstus enne sõda üks suurem tööstus oli Eestis. Kuulsin valitsuse esitajalt, et enne sõda vabritseeriti piiritusevabrikutes 350.000.000⁰ piiritust. Praegu ulatab see aga kõigest 30.000.000⁰. See tähendab, et piiritusetööstus on kängumas, välja suremas. Igaüks, kellel vähegi aimu on riigi majapidamisest ja majandusest, ei või nii ükskõikselt vaadata selle hävineva tööstuseharu peale. Igaüks, kellel vähegi aimu on riigi majandusest, teab, kui hädaohtlik see on, kui mõni siiani õitselolnud tööstuseharu äkki üle öö välja on suremas. Kui see nii ruttu sünnib, siis on sellel omad teatavad tagajärjed rahvamajanduses, sünnivad miljonilised kahjud. Meie kuulsime, et Põhja-Eestis selle tagajärjel, et piirituseturg puudub, hääbuvad, ära hävinevad suured kartulitagavarad. See kõik on rahva varandus. Arusaadav, et kui rahvamajandus hävineb, sellel ka teatavad tagajärjed on. Selle peale ei pööra meie härrad karsklased tähelepanu, nad otsustavad aga kõigi asjade üle oma mõõdupuu järgi. Tuleb mõnesugune fiksidee ja selle järgi siis käiakse. Mina arvates on härra Raudkepp just samasugusel alusel oma kõnega, nagu keegi naiskarsklane, kes oma mõtted Riigikogu ringkondadele kättesaadavaks teinud ühe ajalehenumbri läbi. See on „Eesti naine“ nr. 3 märtsikuust, kus niisuguseid pea peale pöörduid mõtteid esile tuuakse, mis otse imestama panevad ja käsi kokku lööma sunnivad. (L. Johanson, stp: Võib olla, see „Eesti naine“ oli purjus!) Võib olla, et ta oli purjus, mina seda ei tea. (Kõneleja joob vett. — Hüüe pahemalt poolt: Prosit! — L. Raudkepp, krst: Kas seal alkoholi ka on? — Aruandja B. Oja

rkl. L. Raudkepile, krst: Järgmine kord Teie jaoks!) „Eesti naine“ nr. 3 kirjutab proua Helmi Mäeloo — ta olla naiskarskuseliidu suurem tegelane, ja mul on suur lugupidamine sarnaste agarate tegelaste vastu, kui ta aga last ühes veega välja ei viskaks. Kuid siin on just samasugune lugu juhtunud, nagu härra Raudkepilgi, et laps veega välja lendab. Nimeetatud proua kirjutab, et Eesti valitsusel ja rahaministril puuduvat arusaamine meie alkoholi hädaohtu üle... (L. Raudkepp, krst: Kas see ei ole tõsi?) Minu arvates küll mitte. Mina arvan, et härral rahaministril, samuti ka teistel valitsuse liikmetel täielik teadmine sellest on, et alkohol kahjulik on, et ta uimastab, et viin purju paneb, kui seda juuakse ja mehe isegi pikali maha võtab. See kõik on neil väga selge. Aga niisama on neil ka selge, et ainult propagandakõnedega asja sugugi parandada ei suudeta. Kuid neil on see arusaamine meie majanduslisest seisukorrast, või kuidas Teil, härra Raudkepp, keeleteadlane Loo-rits ütleb — „majanduslikust“ seisukorrast.

Seal öeldakse nimetatud kirjutuses — kas kuulete! — rahaasjanduse komisjon olla seaduse sel kujul vastu võtnud sellepärast, et seal olla palju tegelasi, nagu ka härra Raudkepp ütleb, kes isiklikult seotud olla nende tuluallikatega ja sellepärast ka huvitatud olla, et rahvas palju rohkem jooks! (Vahelhüüe pahemalt poolt: Kas see pole siis õige!) Mina omalt poolt pean ütleva — minul isiklikult ei ole mingisuguse vabrikuga ega alkoholimüügiga tegemist olnud. Ühtlasi kuulasin oma rühmaseltsilistelt järele, ja ka neil ei ole mingisugust kokkupuutumist alkoholiallikate või alkoholimüügi kohtadega. Minul ei ole teada teiste rahaasjanduse komisjoni liikmete subted alkoholimüügi tulukusega, kuid minul on veene, et kõik rahaasjanduse komisjoni liikmed oma parema teadmise ja parema äratundmise järgi oma mõtteid on avaldanud alkoholimüügi seaduse arutamisel ja mitte sugugi isiklikust seisukohast välja minnes. Kui seadusesse ei võetud sarnaseid norme, mis meile õieti midagi ei anna, aga sageli hoopis vastupidist mõju avaldavad, siis oli sarnane seisukoht õigustatud ja põhjendatud.

Härra Raudkepp toonitas, samuti nagu naisliikumise lugupeetud tegelane Helmi Mäeloo kirjutab, et tänavu ei olla sugugi piiritusevabrikuid vähem, kui mullu. Seda kirjutab nimelt proua Mäeloo. See ei ole õige! Piiritusevabrikute arv on mõnekümne võrra vähemaks jäänud ja ülejäänutest töötavaid paljud vähese auruga. Ma tuletan veel kord meelde, et enne sõda oli piirituse tootmine kümme korda suurem, kui praegu.

„Ei olla ühtki tegelikku sammu astunud sinna poole, et rahvale vähem alkoholi valmistataks. Oma taskuhuvid olla need, et riigi ja omavalitsuse tegelased ei poolda alkoholi kaitseseadust.“ Kui pigistatakse silmad kinni, nii nagu härra Raudkepp tegi, siis muidugi ei nähta. Teie soovitasite mulle üksikuid paragrahve lugeda, mina soovitsin Teil tutvuneda § 12. Missugust õigust tahate praegusel korral veel rahvale? Rahval on õigus kohalike alkoholimüügi kohta sulguda, kui ta seda tarvilikuks leiab. On vana tuttav kirikulaul: „Ära püüa hirmuga mind armu juurde ajada.“ Ma kinnitan, ka siin ei saa hirmuga rahvast armu juurde ajada. Kui rahvas ise veel nii kaugele ei ole jõudnud, et temal üldiselt tundmine oleks läbi löönud, et alkohol on kahjulik, on arusaadav, et siis ei mõju ei hirm ega arm, et teda sealt eemale peletada. Meie teame, kuidas oli sõjaajal lugu, kus olid kõik alkoholise joogi müügikohad suletud, aga kuidas siiski igas urtsikus viina põletati ja mürki joodi. Mina ei ole kuigi suur viinavõtja mees ja ei ole eluajal samagonni maitstud, kuid olen kuulnud, see olevat midagi hirmsat. Niisugune mürgitamine on hullem, kui see, kui alkoholi tarvitamine sünnib teatud kontrolli, seaduse silma all. Selles mõttes pooldasin mina rahaasjanduse komisjonis käesolevat seadust. Ma ei ole kunagi alkoholi kaitsja olnud ja sooviksin, et tema tarvitamist piirataks, aga ma ei jäta ka teisele küljele silmi heitmata. Mul näib, et kui öeldakse: Linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogudel on õigus keelata vastava omavalitsuse piirkonnas alkoholsete jookide müüki, siis annab see väga suuri võimalusi alkoholsete jookide müügi piiramiseks. Tuleb meelde üks juhtumine joomise vastu võitlemisest ennesõjaaegult, kus oli alkoholsete jookide valmistamine täielikult lubatud, kuid kus olid kõrtsid ja viinavabrikud mõisate käes. Karksi mõisa omanik tahtis igal juhtumisel kõrtsi lahti hoida, kuid karskuse liikumine oli seal niivõrt suur ja tugev, et mõisnik ei jõudnud oma tahtmist läbi viia. Karsklased panid kõrtsi boikoti alla, nii et mõisnik oli sunnitud ta lõppude-lõpuks kinni panema. Seal oli see liikumise jõud niivõrt tugev. Kuid praegusel puhul on see idee nõrgemaks jäänud, ja ta ei suuda enam seda läbi viia, mis ta sel ajal viis. Et praegusel ajal karskuse liikumine vaiksemaks jäänud, seda ei saa salata. Oleks ka asjata esineda niisuguste karskusekõnedega kui siis, pealegi kui sagedasti sisemine tuli puudub. Just õnneks on nooremate juures märgata uut tuld, nad hakkavad hoogu võtma, tärkavad vanad äraunustatud ideed. Minul on arvamine, et härra Raudkepp küll ei näe seda uut Kaananimaad, kuid

kui tulevad uued prohvetid, kes aitavad karskuse liikumist tervendada ja edendada, siis on karskuse liikumisel igatahes kindel tulevik.

Käesoleval juhtumisel ei saa salata, et praegune seadus on suur samm edasi alkoholsete jookide müügi piiramiseks. Siin ei tohi silma kinni pigistada, nagu härra Raudkepp seda tegi, ja tulla kõnelema, et selles seaduses on niisugused ja niisugused paragrahvid. Meie ei saa alkoholsete jookide müüki ükskõik kuidas lubada, vaid siin peab teatud kord valitsema, ja selles mõttes on ka see seaduseelnõu kokku seatud. Mina pooldan selle eelnõu vastuvõtmist ja arvan, et kui kellelgi siin mingisugused lahkarvamised tekivad ja ta mõnesuguseid täiendusi tahab seadusele külge pookida, kas või keeleliselt, siis ka Loorits'a grammatika seda väga hästi võimaldab teha selle seaduse II lugemisel, ilma et mingisugust tarvidust oleks nende muudatuste sissevõtmiseks seaduseelnõu kinni pidada või seda komisjoni anda.

L. Raudkepp (krst): Ma pean vastama härra Laarman'ile, kes tähendas siin asjaolule, mis päris tõsi on, et meie karsklased ei ole omas tegevuses suutnud asjale anda niisugust suuna, mis viiks asja tegelikult edasi. Et härra Laarman minu isikut nimetas, siis pean märkusena tähendama, et ma ei ole karskuseseltsi liige olnud ja mul ei ole mingisuguseid sidemeid karskuse liiduga. Paar korda olen vist kõnelenud karskusekoosolekul. Mida tahan ma sellega öelda? Ma tahan öelda, et meil teoretiseeritakse asjade üle liiga palju, ja sellepärast asusin ma päriselt eitavale seisukohale üleilmliku karskusekongressi suhtes; kuid sisuliselt oli ettevõtte ikkagi hea ja tuli hääletada tema rahalise toetuse poolt. Aga seda, mida meil veel ei ole, peame siin tegelikult, praktiliselt tegema seaduse näol. Ma nimetasin siin härra Laarman'ile, et palusin karskuse liidult andmeid, aga neid mulle ei antud, — nad ei ole praktikamehed. Mida seal ei suudetud, tuleb siin süstemaatilisel läbi viia, ja kui meie ütleme, et meie ei suuda, ega taha seda teha, siis on see meile igatahes vaesusetunnistuseks.

Edasi nimetas härra Laarman, et see seadus olevat suur samm edasi. Ma nimetasin siin mõned asjaolud, millest näha, et see seadus on just samm tagasi, sest II Riigikogu poolt vastuvõetud alkoholsete jookide seadus piiras rohkem kui praegune seadus. Millal hakkame meie piirama? Meie peame ometi viimaks alguse tegema, ja on igapähele selge, kui alguses liiga palju lubatakse, pärastpoole aga tuleb kärpida, siis on see palju raskem; siin tuleb peale hakata süstemaatilisel ja jär-

jekindlalt. Kui algus on tehtud, ma arvan selle vastu ei vaidleks ka härra Laarman, siis tuleb selles suunas edasi minna. Aga selles seaduses on näha tendentsi laiendamisele.

Teisest küljest, mis Teie nimetasite §§ 12. ja 13. kohta, et need võimaldavat keeldu, siis kriipsutasin seda juba alla ja ütlesin, mida Riigikogu ja võib olla valitsus ei tee, seda teeb rahvas ise. Aga kahju on, et meil siin sellest varem ei saada aru, mida tahab rahvas. Neid mehi on küllalt, kelle juhatusel rahvas võib üles astuda, on koondusi ja karskuseseltse olemas; kui asi jõuab niikaugele, et rahvas näitab, et ta teisel arvamisel on alkoholsete jookide ohtra müümise kohta, kui see seadus, eks me siis näe. Kui siis härra Laarman mind samastas karskusetegelastega, siis pean seda täiesti eitama; mina ei ole niisugune teoreetik, vaid tahan asju praktiliselt läbi viia ning sooviksin, et meie seadusandlus rohkem jõuaks ära teha. Kõige parema püüdmisega ei saa lahti muljest, et on tahetud alkoholimaitsmist kergemaks teha, ja kõigil on teada, kõik ajalehed, olgu see „Kaja“ või „Rahva Sõna“, on selle poolt, et meie rahva elujärge tõsta mitte üksi majanduslikult, vaid ka kõlbliselt. Ei tea mispärast vaieldakse selle vastu. Härra Laarman kaitseb alkoholi ohtrat tarvitamist. Ma leian, see seisukoht, härra Laarman, Teile küll au ei tee. Mis nüüd siin härra Laarman nimetas Loorits'a grammatika suhtes, siis pean tähendama, et ei või igal juhtumisel sõna võtta niisuguste nähtuste kohta keele suhtes, vaid tähendan siin ühele asjaolule, mis puudulik on, seda enam, et keegi ei ole varem selle kohta sõna võtnud. Meie ei tohi ometi keele suhtes maha jääda ajanõuetest ja autoriteetsetest nõuetest, vaid Riigikogu peab oma tegevuses näitama, et ta tagajärjerikkalt tööd teeb kõigil aladel. Meie, kristlik rahvaerakond, ei võta neid halbu tagajärgi, mis seadus enesega kaasa toob, enese peale, sest meie oleme deklareerinud, et meie selle seaduse poolt ei või olla. Eks tulevik, tahaksin öelda, Eesti rahva ajalugu, hindab, kas olid õiged meie seisukohad, või oli õige see joon, mille märkis härra Laarman omas ülitarkuses. Härra Laarman, see Teile küll auks ei ole. (A r u a n d j a B. O j a : Teie esitaja oli ju rahaasjanduse komisjonis ka.)

Rahaminister L. Sepp: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rkl. Raudkepi kõnelemise viisist paistis, nagu oleks seadus selleks, et riigi fiskust päästa, et täiendavat 500 miljonit rahvalt alkoholsete jookide müügi kaudu saada. Peab tähendama, seda tagamõtet seadusel ei ole. Kõik muu on seaduses ette

nähtud, ainult see mitte, et riigi fiskusele suuremaid tulusid saada. Ümberpöörduvalt, see seadus näeb ette, võrreldes maksva korraga palju kitsendusi. Kauplemise aeg on tunni võrra vähendatud, teenijate vanus on tõstetud 17 aasta pealt 20 aasta peale. Mis kõige tähtsam, et sugugi ei ole püütud omavalitsuste rahvahääletamise õigusi takistada. Selle vastu meie ei vaidle. Olgugi, et praegu mõnes meie mereäärses vallas, kus avalikult teada on, et seal teatava merekaubitsemisega tegemist tehtakse, alati meeoleolu on, et riigi piiritus ei tohiks lubada „konkurentsi“ tegema hakata. Sellegipärast ei taha Vabariigi Valitsus omavalitsuste õigusi kitsendada hakata. Edasi võiks nimetada seda, kuikaugel peab olema alkoholsete jookide müügikoht kirikust või koolist. See peab umbes 200 kuni 500 meetrit kaugel olema. Alevikud langevad ka nende tingimuste alla ja on öeldud, et alevikus ei tohiks jookide müügikoht olla koolile või kirikule lähemal kui 500 meetrit. Sellega on öelda tahetud, et alevikus ei tohi tulevikus olla üldse avalikke joogikohti, sest seda peame ikkagi kartma, et sarnasel korral tekivad salased viinamüügi kohad. Kuid selle küsimuse juures ei taheta kategoorilist nõudmist üles seada. Mille vastu vaidleksin riigi eelarve seisukohast, see on, et omavalitsustele otsekoheest läbimüügist 13% antakse. Vabariigi Valitsuse esimeses ettepanekus oli see küll sees, aga siis ei määratud 13% mitte üksi omavalitsustele, vaid kultuurkapitalile, heategevatele asutustele ja omavalitsuse ettevõtetele ühte kokku. Kultuurkapitali seadus võttis siin teatava protsendi omale, ja sellegipärast, kui omavalitsused saaksid veel 13%, siis oleks kogusummas ära antud suurem protsent, kui valitsus seda ette pani. Nii Riigikogu kui ka valitsus on mifu korda põhimõtteid alla kriipsutanud, et kõik riigi kulud peaksid sündima eelarve kaudu, Riigikogul kui ka valitsusel peab ülevaade olema, kuipalju ja missuguseks otstarbeks ühele või teisele toetust määratakse või läheb. Sellegipärast vaidlen selle vastu ja teen ka teisel lugemisel vastava paranduse, et otse kindlat protsenti omavalitsustele ei määrataks.

Muidu mina ühinen vast ühes suhtes härra rkl. Raudkepi ja nimelt, et see seadus meie karskuseliikumisele küll suurt tõuget ei anna, kuid seda tõuget tohiksime küll vaevalt loota ühelt seaduselt, millega püütakse joomist reguleerida. Seda peab kätte saadama või teostatama teatud teistsuguste abinõudega. Nii võiksid, näiteks, omavalitsused sellel alal mõndagi ära teha. Oleks tarvis joogikohtade korraldust ja nende moraalset tasapinda tõsta, nende omanikkudeks lubades hakata ainult

õige korralikkudel inimestel, kes kõige mustuse peale valmis ei ole ja iga abinõuga ei püüaks inimesi oma juurde meelitada, et aga rohkem teenida. Kahjuks on aga siin just näha, et siin püütakse võimalust mööda soodustada igasugu seltse ja klubisid, kus lõpulikult kedagi väärnähtuste eest vastutavaks teha ei saa. Peale selle ei ole maksustamine praegu hea. Ei saa restoranipidajaid kasutada selleks, et omavalitsuse kassasid täita, eriti kui maksuseadus seejuures puudulik on. Meie võiksime neid ainult sel juhtumisel rohkem maksustada, kui meie neile kindla maksu läbikäigu pealt omavalitsuste heaks peale paneksime. Praegu on aga maksusumma määramine vaba ja restoranipidajad ise jagavad pealepandud makse, mis aga paratamatult nende sündikaadi tekkimist võimaldab.

Peale selle peaksid omavalitsused hakkama vahet tegema ka lahjade jookide ja kangete jookide müügikohtade vahel. Siin näeme, et rohkem soodustatakse kangete jookide müügikohti. See seisukoht on vale. Tegelikult joogikohtade lubade politikaga võiks palju suuremaid tagajärgi kätte saada ja valitsusel ei oleks midagi selle vastu, kui tagajärjed paremad oleksid, kui karskuseliikumine laieneks ja alkoholi tarvitamine väheneks.

Juhataja M. Martna: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Laarman'il.

M. Laarman (põl): Härra Raudkepp eksis omas avalduses kui ta ütles, et II Riigikogu kestel olla vastu võetud mingisugune piiratus ja alkoholiliste jookide müügiseadus. Niiugust juhtumist ei ole olnud. II Riigikogu rahaasjanduse komisjon arutas küll seda seadust, aga ei jõudnud sellega lõpuni. Nii et see on väike eksitus, mida nüüd iga tahes seaduse seletaja ja vastuvaidleja peaks tundma.

Teiseks vaidleksin ma vastu veel kord härra Raudkepi avaldusele, nagu oleks minu kõnest keegi võinud välja lugeda, et ma võisin soovitada, et rahvas rohkem jooks. See on täiesti omapärane arusaamine teise kõnest. Ma olen öelnud, et ma pooldan karskuseliikumist, olen karskusetegelan, aga ma ei pigista silma kinni elunähtuste peale ja arvan, et mitte ainult käredate abinõudega ei saa alkoholi vastu sõidida, nagu praegu Soomes. Seal maksab „Viru valge“ 3.000 Eesti marka liiter, ja ta voolab samuti kui siin ja on igalpool saadaval. Mis meie siin pimesikku mängime. Kui meie ei taha, et meil joomine läheks pöranda alla, siis peame käesolevat seadust pooldama.

Juhataja M. Martna: Rkl. Raudkepill on järgmine ettepanek: „Teen ettepaneku, kui esimene ettepanek ei lähe läbi, muuta pealkiri: sõna „müügi“ järele võtta „ja tarvituse kitsendamise“ seadus.“

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja B. Oja: Pean tähendama rkl. Raudkepile, et nendes paragrahvides, mis näevad ette kitsendusi alkoholsete jookide tarvitamises, on härra Raudkepp laiendamist näinud.

Kui võtame seaduse § 3. teise märkuse, kus enne oli kümme liitrit ja nüüd on vähendatud viie liitri peale, siis pean ütleva, et rkl. Raudkepp ei ole seadusega põhjalikult tutvunenud. Valitsuse ettepanekus on nimetatud kangemate jookide peale viis liitrit ja nõrgemate jookide peale kümme liitrit. Komisjon on ühtlustanud seda arvu ja nõrgemate jookide peale ei ole kitsendusi tehtud. § 6. on öeldud, et politseinikkude kogudes alkoholsete jookide müügi avamiseks annab luba siseminister ja sõdurite kodudes sõjaminister, siis on see ometi teatud kitsendus, sest need ei saa müügikohti avada teisiti, kui peavad saama luba oma ülematelt. Kui siseminister leiab, et terve politsei peab karske olema, siis ei anna ta nende kogude einelaudadele alkoholimüügi luba. Seadus ütleb, et tuleb pöörata oma otsekoheste ülemuste poole loasaamiseks. Mina ei taha kõiki asju puudutada, vaid puudutaksin veel § 30. ja § 32. Siin nägi härra Raudkepp kurja selles, et lubatakse lahtiselt viina ja õlut klaasi viisi müüa. Nähtavasti arvab härra Raudkepp, et kui keegi tahab alkoholi tarvitada, siis peab ta kindlasti terve pudeli ostma, nii nagu see praegu tarvitusel on, aga mitte, et neid võimalusi anda, nagu teistes riikides, kus, kui tarvitada härra Raudkepi keelt, tahetakse vähendada alkoholitarvitamist, ja kus kodanik ei tarvitse tervet pudelit osta, vaid ühe klaasi osta saab. Ja seda tahetakse praeguse seadusega ette näha, et ei pruugi tervet pudelit osta, vaid ainult ühe klaasi. Kui härra Raudkepp arvab, et kodanik peab terve pudeli ostma, ja et ta siis tarvitab vähem alkoholi, siis arvan, et see on härra Raudkepi isearvamine ja loodan, et siin Riigikogu liikmed komisjoni arvamiselega ühinevad.

Mis puutub härra Raudkepi ettepanekusse, eelnõu anda üldkomisjoni selleks, et seaduses rahva füüsilise ja kõlblise hüvekäigu eest hoolitseda ja alkoholsete jookide müügi vabadust piirata, siis mina ei tea, mida siis see juriidiline komisjon selles suunas ära peab tegema. Mina pean tähendama, et käesolev seadus oli II Riigikogu ajal rahaasjanduse

komisjonis ja erikomisjonis, kus need küsimused on õige üksikasjalikult läbi kaalutud ja mina usun, kui üksikud parandused siin tulevad, siis võivad nad siin tehtud saada. Sellepärast vaidlen üldkomisjoni andmise vastu.

Niisama vaidlen ma teise härra Raudkepi ettepaneku vastu, nimelt avaliku alkoholsete jookide müügi ja tarvitamise piiramise kohta. Seaduse piiramisega ei saa alkoholi tarvitamist piirata. Teie võite avalikku müüki piirata, aga selles on kõik karsklased arvamisel, et mida rohkem avalikku müüki piiratakse, seda rohkem läheb see salaugastesse ja seal on ta palju kahjulikum rahvale kui avalikkudes müügikohtades.

J u h a t a j a M. M a r t n a: Rkl. Raudkepilt on kaks ettepanekut. Esimene ettepanek: „Kodukorra § 50. põhjal teen ettepaneku: piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus anda üldkomisjoni ümbertöötamiseks alusel, mis oleks rajatud vastutustundele rahva füüsilise ja kõlblise hüvekäigu eest ja kultuurse rahva enesekaitse teadvusele, milleks tuleb 1) alkoholsete jookide müügi vabadus ja tarvituse suurus märksa piirata

ja 2) salaviinamüügi vastu leida mõjuvamaid ja otstarbekohasemaid abinõusid“.

Teine ettepanek on seks puhuks, kui esimene ettepanek läbi ei lähe, — muuta pealkiri, sõna „müügi“ järele võtta „ja tarvituse kitseandmise“ seadus.

Asun esimese ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun teise ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun seaduseelnõu pealkirja hääletamisele aruandja poolt ettekantud kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud. (Hüüded: Lõpetada!) On tehtud ettepanek, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **M. Martna.**

Abiesimees **R. Penno.**

Abisekretär **J. Piiskar.**

